

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Luděk Chvosta

**SMLUVNÍ ZÁVAZKOVÉ PRÁVO USA:
PŘÍSTUPY K MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ NORMOTVORBĚ
V PRÁVU SPOJENÝCH STÁTŮ**

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 5. března 2009

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

Luděk Chvosta

Obsah

I.	Úvod	str. 5
II. – III.	Část A Pojmové základy a historický kontext smluvního práva v České republice a mezinárodního práva soukromého ve Spojených státech amerických	str. 11
II.	Základní rámec smluvního práva v České republice a USA	str. 11
II. (1)	Hlavní znaky závazkových smluvních vztahů v českém právu pro potřeby komparace s americkým smluvním právem	str. 12
II. (2)	Historický exkurz do vývoje smluvního práva v USA; prameny; organizace a typologie smluv	str. 17
III.	Základní rámec mezinárodního práva soukromého v USA	str. 27
III. (1)	Pojetí mezinárodního práva soukromého v USA: nástrahy a nepochopení	str. 28
III. (2)	Historický exkurz do vývoje mezinárodního práva soukromého v USA	str. 32
IV. – V.	Část B Problematika smluvního závazkového práva ve Spojených státech amerických optikou právního řádu České republiky	str. 38
IV.	Základní instituty smluvního práva ve Spojených státech amerických; podobnosti a odchylky od závazkových smluvních vztahů v České republice	str. 38
IV. (1)	Kontraktní instituty	str. 41
IV. (2)	Extrakontraktní instituty	str. 60
V.	Komparační tabulka a shrnutí	str. 73
VI. – VII.	Část C Vybrané americké teorie mezinárodního práva soukromého a vzájemné vlivy právních řádů České republiky a Spojených států amerických	str. 76
VI.	Soudobé teorie mezinárodního práva soukromého v USA	str. 76
VI. (1)	Teorie „Scholastické“ revoluce	str. 76
VI. (2)	Mezinárodní právo soukromé v amerických smluvněprávních vztazích	str. 84
VII.	Vzájemný vliv smluvního práva a mezinárodního práva soukromého České republiky a Spojených států amerických	str. 90
VII. (1)	Přímé ovlivňování amerického a českého smluvního práva	str. 91
VII. (2)	Nepřímé ovlivňování amerického a českého smluvního práva	str. 93
VIII.	Závěr	str. 97
	Bibliografie – seznam literatury	str. 103

I. Úvod

Smlouva je smlouva. Tolik úvodní citát, jež má daleko do vědecké definice a je spíše úderným heslem nežli cennou poučkou, přesto zpravidla představuje první seznámení budoucích právníků ve Spojených státech amerických se smluvními závazkovými vztahy, neboť se tato cyklická slova nacházejí na prvních řádcích mnoha učebních sylabů coby testament síly, integrity a výsadního postavení smlouvy v americkém soukromém právu. Smlouva je zkrátka smlouva, jak již ve středověku deklarovalo Common Law i Equity. Pro účely této práce se však z výše uvedeného axiomu stává otázka : Co je to kontrakt v americkém právu? Čím jsou smluvní závazkové vztahy v americkém právu, jak se jejich koncept a koncepce liší od smluvních závazkových vztahů v České republice a co naopak oba instituty pojí a spojuje napříč dvěma odlišnými právními kulturami? A jak jsou závazkové smluvní vztahy s mezinárodněprávním prvkem upraveny v právu Spojených států ?

Samotný předmět mezinárodní právo soukromé má totiž v právu Spojených států na rozdíl od svého českého protějšku dost odlišnou pozici a postavení. V knihovnách právnických fakult ve Spojených státech amerických čeká na nic netušícího evropského právníka poněkud zvláštní nástraha - při bloudění regály honosných kůží vázaných sbírek a kompendií získává plíživý pocit, že v přemíře literatury, státních a federálních soudních zpravodajů a učebních textů zastupujících snad každé odvětví každého právního oboru zcela chybí mezinárodní právo soukromé. Při hledání v indexu knihovny náš hypotetický

evropský právník zjišťuje, že pod písmenem „I“ sice lze nalézt dlouhé seznamy položek katalogovaných pod „International Trade Law“ nebo „International Public Law“, ale mezinárodní právo soukromé, v Evropě všeobecně známé jako „International Private Law“, v registrech překvapivě chybí. Znamená to snad, že jurisprudencí Spojených států tento právní obor nezná či neuznává a právní normy mezinárodního práva soukromého jsou tak rozptýleny po všech odvětvích právní vědy?

Náš fiktivní badatel si v sekci „Contracts“ zajisté povšimne publikací pojednávajících o americkém smluvním právu s mezinárodněprávním prvkem – je tedy možné, že americké smluvní právo zcela pohltilo a subsumovalo materii, která je v Evropě svébytnou právní disciplínou? Odpověď je pochopitelně negativní. Pokud by náš modelový evropský právník postoupil o jednu uličku, o jednu polici, pak by se ocitl v nekončících řadách textů pojednávajících o „Conflict of Laws“ – americkém mezinárodním právu soukromém.

Pouhé konstatování této terminologické rozdílnosti mnohdy stačí obecným učebním textům vydaným v Evropě k vypořádání se s americkým pojetím mezinárodního práva soukromého – zbývá jen přidat obligátní letmé zmínění díla Josepha Storyho „Conflict of Laws“, zpravidla sloužícího jako povolení k opuštění této materie v úvodních geograficko-historických exkurzních kapitolách evropských textů, a nabídne se tak možnost návratu k elegantnímu nerušenému výkladu o kontinentálním pojetí „International Private Law“.

V čem však tkví podstata amerického mezinárodního práva soukromého? Jsou rozdílnosti amerického a českého mezinárodního práva soukromého omezeny jen na různý název právní disciplíny, anebo je díky odlišnému historickému vývoji americké „Conflict of Laws“ svébytnou entitou hodnou bližšího a méně dismisivního prozkoumání?

Autor této práce je názoru, že je téměř nemožné analyzovat americké mezinárodní právo soukromé a zejména pak jeho smluvněprávní aspekty, aniž by předtím nedošlo k podrobné srovnávací analýze amerického závazkového smluvního práva. Smlouva coby právní institut a instrument je základním stavebním prvkem mezinárodního práva soukromého a bylo by nepřesné a zavádějící hlouběji zkoumat americké mezinárodní právo soukromé coby dům postavený převážně z cihel amerického kontraktního práva, aniž by nebylo čtenáři předem osvětleno fungování amerického kontraktu. Podobně jako je v České republice studium římského práva nutnou podmínkou pro přístup k materii práva občanského či jako je základní znalost obchodního práva nutná k pochopení mezinárodního práva obchodního, je i znalost amerického smluvního práva prerekvizitou pro pochopení a uchopení níže popsaných smluvněprávních modalit amerického mezinárodního práva soukromého.

Tato práce se tedy, jak již napovídá její název, „Smluvní závazkové právo USA: Přístupy k mezinárodněprávní normotvorbě v právu Spojených států“, bude věnovat smluvnímu závazkovému právu USA, kteréhož objasnění pak využije ve výkladu o smluvněprávních aspektech „Conflict of Laws“.

Autor práce se v minulosti zabýval komparací českého a amerického smluvního práva a jeho možných vzájemných vlivů a ingerencí a na toto téma napsal a obhájil diplomovou práci z předmětu mezinárodní právo soukromé na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Tato rigorózní práce vychází z obsahu předchozí diplomové práce věnující se zejména smluvnímu právu Spojených států a jeho srovnání se smluvním právem České republiky.¹

Práce si klade tři hlavní cíle, které veskrze odpovídají jejím hlavním tématickým celkům či částem. Cílem této práce je tedy nejprve nastínit historický vývoj amerického smluvního práva a mezinárodního práva soukromého a objasnit základní strukturu těchto dvou právních disciplín. Zatímco u výkladu o smluvním právu dojde i na letmé zopakování institutů českého smluvního závazkového práva, neboť americké smluvní právo je zde uchopeno pomocí vymezení se vůči zaběhnutým představám o smluvním právu českém, tak kapitola o vývoji mezinárodního práva soukromého se bude téměř výhradně zabývat mezinárodním právem soukromým ve Spojených státech, neboť tato oblast je naopak natolik svébytná a historicky a geograficky unikátní, že násilné přirovnání k jeho českému protějšku by mohlo být zavádějící a svádět k neexistujícím analogiím.

Druhým cílem je komparace vybraných hlavních institutů amerických a českých závazkových smluvních vztahů poskytující obecnou představu o společných znacích i odchylkách mezi smlouvou v českém a americkém právu a ústící v sumarizaci několika jejich pivotálních určujících faktorů.

¹ Zejména je přejata do Části B této práce, a dále do kapitol II a VII.

Teprve po definitivním určení a uchopení pojmu americká smlouva je možno v třetí části práce představit a popsat hlavní soudobé teorie amerického mezinárodního práva soukromého a analyzovat obzvláště ty doktríny, které se vztahují k smluvnímu právu s mezinárodním prvkem a které, jak již bylo zmíněno, tvoří jádro „Conflict of Laws“. Součástí této části je nastínění historických vztahů a vzájemných vlivů amerického a českého smluvního práva a mezinárodního práva soukromého nikoli na konkrétní úrovni jednotlivých právních institutů, nýbrž na paradigmatické úrovni právních odvětví, a to zejména v mezinárodním kontextu a s mezinárodním prvkem.

Závěr práce zrekapituluje, co je to americký kontrakt, a sumarizací hlavních vybraných odlišností, ať zjevných či spíše skrytých, pomůže v základní orientaci v odchylkách mezi oběma právními kulturami a v navigaci v americkém smluvním právu - to vše zasazeno do širšího kontextu vzájemných vztahů a vlivů smluvního závazkového práva USA a České republiky. Na tomto základu pak představí primárně smluvněprávní aspekty mezinárodního práva soukromého ve Spojených státech, stejně tak jako jeho vývoj, základní strukturu a aspekty a soudobé teorie jeho aplikace.

Konečně je nutno konstatovat, že tato práce nemíní a ani nemůže ušetřit našemu hypotetickému právníkovi cestu do americké právnické knihovny – předmětná materie nemůže být definitivně vyčerpána v rozsahu rigorózní práce. Na druhou stranu je přáním autora práce, aby čtenář s její pomocí (a též seznamu bibliografie v ní uvedeném) byl schopen daleko snažší orientace v problematice a aby se tak jeho návštěva knihovny

obešla bez tápání v pojmech a bloudění v uličkách s políčkami textů, které již pro něj
nebudou cizí.

Část A

Pojmové základy a historický kontext smluvního práva v České republice a mezinárodního práva soukromého ve Spojených státech amerických

II. Základní rámec smluvního práva v České republice a USA

Hlavní pojmy, aspekty a modality českého závazkového smluvního práva jsou níže vybrané tak, aby co nejjasněji kontrastovaly se svými americkými protějšky a tvořily tak vhodnou srovnávací platformu. Nemůže se jednat o vyčerpávající výklad českých smluvních vztahů, ba ani o exkurz do třídění a struktury české právní nauky o smluvním právu, ale o připomenutí a představení určitých vybraných a z hlediska srovnání relevantních konceptů českého smluvního práva coby podkladů pro komparaci. Druhou částí této kapitoly je historický exkurz do vývoje smluvního práva v Common Law, popř. ve Spojených státech v kapitole II (2). Důraz však nebude kladen na historii jako takovou, jako spíše na proces formování struktury a koncepce amerického smluvního práva tak, jak je známo dnes, to vše za účelem osvětlení důvodů pro hlavní odchylky oproti českému pojetí a též za účelem představení pramenů amerického smluvního práva, jejichž podoba je diametrálně odlišná od pramenů smluvního práva českého.

Následující pasáž má tedy za úkol nastínit a připomenout základní formální vlastnosti a členění závazkových smluvních vztahů v českém právu pro účely následné komparace s pojmovými znaky amerického smluvního práva.

II. (1) Hlavní znaky závazkových smluvních vztahů v českém právu pro potřeby komparace s americkým smluvním právem

V českém právu je nejčastějším důvodem vzniku závazku (tj. občanskoprávního vztahu, kdy má jeden subjekt postavení věřitele a druhý postavení dlužníka) smlouva². Smlouva je zpravidla definována jako dvoustranný či vícestranný právní úkon, k jehož vzniku je třeba shodného projevu vůle smluvních stran ohledně celého obsahu smlouvy (konsensus), tj. úplného přijetí (akceptace) návrhu na uzavření smlouvy (oferty)³. Česká právní věda rozeznává mimo dvoustranných a vícestranných (bilaterálních a multilaterálních) smluv i závazkové vztahy jednostranné (tzv. kvazikontrakty), vznikající jednostranným právním úkonem. Jedná se o vzácné případy, mající podobné právní následky jako smlouvy, jež jsou v českém právním řádu manifestovány zejména v podobě jednatelství bez příkazu, veřejného příslibu a veřejné soutěže⁴. Předmětem analýzy této práce jsou smlouvy závazkové, tj. smlouvy zakládající, měnící nebo rušící závazkové právní vztahy, a nikoli jiné druhy smluv, jako jsou smlouvy zakladatelské, rodinněprávní, věcněprávní nebo dědické.

České smluvní právo je dále determinováno v zákoně mnohdy nepřímou výslovně vyjádřenými (až na zásadu rovnosti a volnosti) zásadami, prostřednictvím kterých jsou

² Knappová, M.; Švestka, J. a kol. : Občanské právo hmotné, Svazek II., ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 54.

³ Ibid, str. 31.

⁴ Ibid, str. 55.

interpretovány právní předpisy, a soudy tak dotváří právo⁵. Těmito zásadami jsou zejména zásada rovnosti smluvních stran, zásada smluvní svobody (dispoziční volnosti) a s ní související zásady svobody volby spolukontrahenda, svobody uzavření smlouvy a možnosti uzavřít inominátní smlouvy. Výčet obecných zásad je pak možno uzavřít uvedením tří kulturních univerzálií kontinentálního právního systému, a sice *pacta sunt servanda*, zásady *bona fides* a zásady nemožnosti úspěšného dovolání se vlastní nepoctivostí.

Primárním předmětem závazkových smluvních vztahů je soubor předmětů práv a povinností, zatímco sekundárním znakem jsou věci⁶. Předmět plnění může být určen jednotlivě, druhově, alternativně (kdy jsou určeny dva a více předměty závazkového smluvního vztahu, mezi kterými lze volit), anebo jako tzv. „*alternativa facultas*“, kdy je sice jen jeden předmět závazkového právního vztahu, ale, v závislosti na objektivních skutečnostech, dvou i více předmětů plnění⁷. Vzájemné relace stran se dají třídit dle modalit plnění na „*do ut des*“, „*do ut facias*“, „*facio ut des*“ a „*facio ut dacias*“⁸. Obsahem závazkových právních vztahů je pak souhrn subjektivních práv a povinností.

Samotné smlouvy jsou v českém právu kategorizovány dle mnoha různých klíčů⁹. Podle realizace kauzy se smlouvy rozdělují na konsensuální (kdy se kauza realizuje uzavřením smlouvy) a reálné (kdy samotný konsensus ke vzniku smlouvy nestačí a je zapotřebí ještě

⁵ Knappová, M.; Švestka, J. a kol. : Občanské právo hmotné, Svazek II., ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 34.

⁶ Ibid, str. 65n.

⁷ Ibid, str. 69.

⁸ Knappová, M.; Švestka, J. a kol. : Občanské právo hmotné, Svazek I., ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 47.

⁹ Knappová, M.; Švestka, J. a kol. : Občanské právo hmotné, Svazek II., ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 79n.

existence další právní skutečnosti), dle vzájemného současného věřitelského a dlužnického postavení smluvních stran na smlouvy asynallagmatické a synallagmatické¹⁰ a s tím související rozdělení na smlouvy úplatné a bezúplatné, dle požadavku písemnosti na smlouvy formální a neformální apod. Mimo to zná český právní řád i specifické druhy smluv determinované postavením smluvních stran, jako jsou smlouvy spotřebitelské, popř. smlouvy ve prospěch třetího.

Vznik smlouvy je upraven v § 43a an. občanského zákoníku. Návrh na uzavření smlouvy (oferta neboli nabídka) je jednostranný adresovaný (jedné či více osobám) právní úkon, který musí být dostatečně určitý a musí z něj vyplývat vůle navrhovatele se jím vázat v případě akceptace. Dle § 45 občanského zákoníku obecně platí, že projev vůle působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí dojde, s tím, že dle § 43a odst. 2 občanského zákoníku může navrhovatel zrušit i explicitně neodvolatelný návrh, dojde-li projev o zrušení adresátovi dříve nebo alespoň současně s takovým návrhem.

Je zde tedy patrný rozdíl mezi pojmem zrušení a odvolání návrhu, kdy zrušení se týká doposud nedoručeného návrhu, který tak není perfektní a je tudíž nezávazný, zatímco odvolání (revokace) se týká zpětvzetí již doručeného návrhu¹¹. Návrh lze odvolat před uzavřením smlouvy, jestliže takové odvolání zastihne adresáta dříve, než ten stihl odeslat akceptaci návrhu. Návrh obecně nemůže být odvolán během lhůty, která je v něm stanovena pro přijetí, či je-li v něm vyjádřena neodvolatelnost. Neodvolatelnost návrhu

¹⁰ Knappová, M.; Švestka, J. a kol. : Občanské právo hmotné, Svazek I., ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 156

¹¹ Jehlička, O.; Švestka J.; Škárová M. a kol. : Občanský zákoník. Komentář. 6. vydání. C.H. Beck, Praha, 2001, str. 293.

však též končí doručení projevem o odmítnutí návrhu navrhovatelí či uplynutím přiměřené doby s přihlédnutím k povaze navrhované smlouvy a k rychlosti prostředků, které navrhovatel použil pro zaslání návrhu dle § 43v odst. 1 pís. b) občanského zákoníku.

Počítání lhůty pro přijetí návrhu se liší podle zvoleného nástroje doručení. Zatímco u prostředků komunikace neumožňujících okamžitý přesun informací (dopis, telegram) se lhůta počítá od vytvoření daného nástroje (tj. u dopisu od data v něm uvedeného a u telegramu datem odeslání), tak u nástrojů okamžité komunikace začíná lhůta běžet okamžikem doručení takového návrhu adresátovi.

Výše uvedené příklady se týkaly pravidel platných u tzv. distančních nabídek. V případě ústní nabídky platí ustanovení § 43b odst. 2 občanského zákoníku, že ústní návrh zaniká, není-li přijat ihned, pokud z jeho obsahu nevyplývá něco jiného.

U akceptace (přijetí návrhu) platí v leccěms obdobné podmínky jako u norem upravujících zánik či naopak doručení oferty. Akceptací se dle § 43c odst. 1 občanského zákoníku rozumí včasné prohlášení adresáta oferty či jeho jiné včasné jednání, z něhož lze dovodit souhlas s návrhem (tzv. reálná akceptace¹²). Účinnost akceptace je pak podobná dříve zmíněnému případu účinnosti oferty, která působila od chvíle doručení adresátovi. Včasná akceptace tedy nabývá účinnosti okamžikem, kdy dojde navrhovatelí. Akceptaci lze odvolat, pokud takové odvolání dojde navrhovatelí nejpozději současně

¹² Jehlička, O.; Švestka J.; Škárová M. a kol. : Občanský zákoník. Komentář. 6. vydání. C.H. Beck, Praha, 2001, str. 294.

s přijetím. Pozdní přijetí má účinky včasného přijetí, pouze vyrozumí-li bezodkladně původní navrhovatel adresáta o účinnosti takového pozdního přijetí. Naproti tomu pokud daná komunikace dorazí opožděně vinou neobvyklé situace v dopravě, nebýt které by akceptace došla včas, pohlíží se na ni jako na včasné přijetí, ledaže původní navrhovatel bezodkladně informuje adresáta, že návrh považuje za zaniklý.

Dle § 44 odst. 1 občanského zákoníku je tedy smlouva uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabývá účinnosti. Explicitně je zde stanovena zásada, že mlčení neznamená souhlas, tj. že mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamenají přijetí návrhu. Návrh na uzavření smlouvy, který obsahuje oproti původnímu návrhu dodatky, výhrady, omezení či jiné změny, není účinnou akceptací, nýbrž protinávrhem (kontraoferta).

Konečně nutno připomenout, že úprava smluvních vztahů obsažená v občanském zákoníku není jediným zdrojem právních norem relevantních pro tuto oblast. Obecná ustanovení občanského zákoníku jsou v subsidiárním poměru k obchodnímu zákoníku, který v § 269 an. uvádí odlišnou úpravu pro smlouvy vymezené v § 261 obchodního zákoníku¹³. Některá ustanovení ve zvláštní části občanského zákoníku, stejně jako konkrétní úprava spotřebitelských smluv či smluv ve prospěch třetí osoby, pak obsahují jiné či dodatečné podmínky platnosti smluv.

¹³ Štenglová, I.; Plíva, S.; Tomsa, M. a kol. : Obchodní zákoník Komentář, 10. Vydání, C.H. Beck, Praha, 2005, str. 1004n.

Toto krátké připomenutí vybraných pojmových znaků českého smluvního práva a jeho třídění bude v kapitole IV. podrobena srovnání s jak diametrálně, tak i pouze marginálně odlišnými ekvivalentními pojmy amerického smluvního práva.

II (2) Historický exkurz do vývoje smluvního práva v USA; prameny a organizace

- Historický exkurz do vývoje smluvního práva v USA

Než může vůbec být pojednáno o smlouvách v americkém právu a než mohou být srovnány vybrané prvky z obou právních kultur, je nutno nejprve objasnit historické kořeny i prameny amerického smluvního práva.

Vývoj amerického smluvního práva v mnohém představuje nepřerušenu linii evoluce „Contract Law“ od středověkých kořenů v Anglii. Common Law (neboli „obecné právo“, avšak pro potřeby této práce je záměrně ponechán kapitalizovaný původní název) jako takové vznikalo zhruba od poloviny dvanáctého století a bylo tvořeno rozhodnutími anglických královských soudů, nahrazujících předešlé normy původních anglosaských kmenů¹⁴. Tato rozhodnutí, většinou obsažená ve formě tzv. „writs“ neboli soudních příkazů, tvořila (zvláště u odvolacích královských soudů či dvorních rad) precedenční případy, které zavazovaly nižší soudy, jakož i soudy, které rozhodnutí samy vydaly. Jednalo se tedy o právo založené na kazuistickém principu (tzv. „case law“) s minimální normotvornou kodifikací. Pramen práva tedy představovaly jednotlivé judikáty, od kterých se za předem stanovených podmínek mohla budoucí rozhodnutí odchýlit aplikací

¹⁴ Boguszak, J.; Čapek, J. Gerloch, A. : Teorie práva, Eurolex Bohemia, Praha, 2001, str. 51

diskrečních pravomocí soudců bilancujících techniku „*legal distinctions*“ (komparativní nástroj právního rozlišování, popř. vzájemné subsumpce judikátů) a „*stare decisis*“, neboli pravidla presumpce zachování stávajícího precedentu a setrvání při již rozhodnutém, nebylo-li prokázáno jinak¹⁵. Common Law člení odůvodnění rozhodnutí soudu na „*ratio decidendi*“, nebo-li samotné vyjádření právního pravidla, které soud aplikoval (či rozhodnutím modifikoval nebo znovu etabloval), a „*obiter dictum*“, což je vysvětlení pohnutek soudu a motivací pro konkrétní rozhodnutí, tedy jakási judikátová obdoba důvodové zprávy.

Vedle precedenční judikatury mnohdy kompilované do tzv. „casebooks“ však existovala i druhá, zcela samostatná kolej nazvaná „*Equity*“, jež byla tvořena rozhodnutími „*Chancery Court*“, neboli Soudu Lorda vysokého kancléře. V rámci „*Equity*“ (nebo-li spravedlnosti či rovnosti ve smyslu římského „*ars aequi et boni*“¹⁶) se tak mohl poškozený dovolat spravedlnosti v rámci separátní soustavy aplikovatelných postulátů nazvaných „*Maxims of Equity*“¹⁷. Equity bylo chápáno jako nástroj „nápravy spravedlnosti tam, kde právo pro svou univerzalitu nestačí“¹⁸. Onou univerzalitou se rozuměly případy konkrétních příliš striktních dopadů teorie „*stare decisis*“, kdy aplikace precedentu či jiného pravidla ve specificky určeném případě způsobila nepřiměřenou újmu. Mezi mnohé nástroje¹⁹ Equity patřily i tzv. „*Estoppel*“ (viz kapitola IV. (2)), pravidlo presumpce rovnosti („*Equality is Equity*“) nebo doktrína čistých rukou („*Clean*

¹⁵ Murphy, E.J.; Speidel, R.E.; Ayres, I. : Studies in Contract Law, Sixth Edition, Foundation Press, New York, NY, 2003, str. 6

¹⁶ Boguszak, J.; Čapek, J. Gerloch, A. : Teorie práva, Eurolex Bohemia, Praha, 2001, str. 51

¹⁷ Hall, K.L. : The Oxford Companion to American Law, Oxford University Press, New York, NY, 2002, str. 270.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid, str. 271.

Hands“) stipulující, že nikdo se nemůže dovolat vlastní nepoctivosti, tj. ekvivalent i v České republice známého axiomu „*nemo turpitudinem suam allegare potest*“.

V sedmdesátých letech devatenáctého století došlo k postupnému splynutí obou kolejí angloamerického práva (Common Law i Equity) v jediný systém. Tato změna byla záhy reflektována i ve Spojených státech, nicméně mnohé instituty a pravidla zůstaly zachovány a tedy relevantními dodnes.

Konečně z hlediska mezinárodního práva soukromého je zajímavý a nesporný vliv tzv. „*Law Merchant*“, neboli obchodního práva převážně zvykového charakteru a mezinárodního původu, jež se lišilo od tuzemských právních norem a které bylo aplikováno ad hoc svolanými merkantilními soudy, zasedajícími na tržištích a bezodkladně rozhodujícími o sporech vzniklých během směny²⁰. *Law Merchant*, ovlivňující po staletí vývoj anglického a proximálně tedy i amerického smluvního práva, bývá americkými autory označováno za „středověké mezinárodní právo soukromé“²¹.

²⁰ Murphy, E.J.; Speidel, R.E.; Ayres, I. : *Studies in Contract Law*, Sixth Edition, Foundation Press, New York, NY, 2003, str. 6

²¹ K obecné diskuzi nejen „*Lex Mercatoria*“ ale i konsensuální teorie jako takové viz dále např. Hamburger, P. : *The Decelopment of the Nineteenth-Century Consensus Theory of Contract*, in: *Law & Hist.Rev.*, str. 241 (1989).

- Prameny amerického smluvního práva

Americké právo téměř bez dalšího přejalo anglický systém kazuisticky orientované právní kultury, kdy pramenem práva byla závazná část odůvodnění rozhodnutí, tj. „Ratio decidendi“, popř. normativní právní akty. Vzhledem k inherentním potížím s přehledností závazných pravidel a postulátů a tedy i ohroženou právní jistotou rychle rostoucího systému, kde nejdůležitějším nositelem pramenů práva byly judikáty, bylo na přelomu devatenáctého a dvacátého století přistoupeno k prvním pokusům o soubornou kodifikaci. V Anglii tyto pokusy vyústily v Zákon o prodeji zboží („Sale of Goods Act“) z roku 1893, který se o třináct let později dočkal svého amerického protějšku v podobě Jednotného zákona o prodeji („Uniform Sales Act“). Tento zákon se však od svého anglického vzoru lišil zejména zákonodárným procesem. Jednotný zákon o prodeji byl koncipován a sepsán delegáty Národního sjezdu komisařů za jednotné státní (rozumí se *a contrario* pojmu „federální“) zákony, tedy nebyl projednáván zákonodárným sborem, nýbrž skupinou expertů a akademiků. Jejich výsledný produkt byl poté nabídnut k adaptaci jednotlivým legislativním sborům v různých státech USA coby jakýsi prototyp či šablona toho, jak by měla kodifikace příslušného právního odvětví vypadat.

Zákonodárné sbory třiceti států daný produkt schválily a z Jednotného zákona o prodeji se tak stal skutečný zákon, a nikoli jen doktrinální kompilát vypovídající a sumarizující stav *de lege lata*²².

²² Murphy, E.J.; Speidel, R.E.; Ayres, I. : Studies in Contract Law, Sixth Edition, Foundation Press, New York, NY, 2003, str. 7.

Tento pro kontinentální právní systém těžko představitelný systém normotvorby, kdy je soukromým odborným subjektem nezávisle zpracován soubor existujících právních pravidel obsažených v precedencích coby návrh kodifikace, je ale pro Spojené státy typickým. Tento doktrinální výklad stavu *de lege lata* je pak nabízen k promulgaci a recepci jak příslušným orgánům moci zákonodárné, tak, jakožto odborný konzultativní text, i představitelům moci soudní. A tak byl z podobných pohnutek roku 1932 sepsán a vydán *The Restatement (First) of Contracts* Americkým právním institutem (*American Law Institute*), což je soukromá organizace s cílem „zlepšovat zákony“²³, jejíž členové jsou voleni z řad soudců, profesorů práv a praktikujících právníků. Slovo „*restatement*“²⁴ by se dalo přeložit jako znovuformulování předmětné materie, ale kvůli praktičnosti a přehlednosti zůstane pro účely této práce v původním znění.

Stanovisko Amerického právního institutu poměrně přesně vykresluje pohnutky a situaci vzniku *Restatementu*: *„Rozsáhlý a stále rostoucí objem soudních rozhodnutí vytvářející nové precedenty... vytváří stále se zvětšující právní nejistotu. Americký právní institut... věří, že pro objasnění a zjednodušení práva a zvýšení právní jistoty je nutný první krok v podobě řádné reformulace Common Law...“*²⁵

Jedná se tedy o doktrinální výklad, jehož výsledkem je úsilí soukromého subjektu vyjasnit normy předmětného právního odvětví reformulací principů a pravidel *Common*

²³ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : *Contract Law, Selected Source Materials*, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. III.

²⁴ Pro účely této práce se bude slovem *Restatement* rozumět *Restatement smluvního práva*. *Restatement mezinárodního práva soukromého* bude označován jako *Restatement (Conflict of Laws)*.

²⁵ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : *Contract Law, Selected Source Materials*, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. III.

Law. Tento trend byl následován společnou spoluprací Amerického právního institutu a Národního sjezdu komisařů za jednotné státní zákony ústící ve vydání Jednotného obchodního zákoníku (Uniform Commercial Code – UCC) v padesátých letech 20. století. UCC je obdobou Restatementu a jde tedy o doktrinální prototyp kodifikace právních norem – v tomto případě norem obchodního práva. Narozdíl od Restatementu, jehož některá pravidla jsou spíše obecného až teleologického charakteru, jsou stipulace UCC detailní, konkrétní a vysoce specifická autoritativní ustanovení, která byla zákonodárny sbory 49 států USA bez dalšího schválena a beze změny tak vydána jako zákonná norma. UCC tvoří 11 hlavních článků, s tím že pro obecnou úpravu amerického smluvního práva je nejdůležitější článek 2 – Prodej (UCC §2 Sales), upravující obchodní transakce (tj. smluvní vztahy realizované při výkonu podnikatelské či obdobné činnosti) a související smluvní vztahy a zcela nahrazující dosavadní smluvněprávní úpravu v Common Law²⁶. Obecně lze konstatovat, že Restatement je subsidiární vůči UCC. Mnohá z ustanovení UCC § 2 však byla následně inkorporována do Restatementu, a to v roce 1981, kdy došlo k významné a dalekosáhlé novelizaci Restatementu, známé jako Restatement (Second) of Contracts a představující aktuální verzi Restatementu²⁷.

Z výše zmíněného jsou tedy patrné i jasné nedostatky Restatementu coby pramenu práv, a sice jeho extrémní nepružnost co se potenciálních novelizací týče. Takové novelizace, mají-li být implementovány do zákonů dříve přijatých na základě (a jen s minimálními úpravami) starších verzí Restatementu, musí navíc být opět jednotlivě schváleny každým státním zákonodárným sborem. V tomto má jistou výhodu UCC, který je průběžně

²⁶ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : Contract Law, Selected Source Materials, Thomson West, St. Paul, MN, 2007., str. VII.

²⁷ Ibid, str. VI.

modifikován, ačkoli proces implementace modifikací do státních (v případě UCC mnohdy i federálních) zákonů je stejný jako u Restatementu.

Restatement i UCC tedy představují zvláštní a velmi důležitý druh pramene práva ve Spojených státech. Prameny práva ve Spojených státech jsou podle závaznosti děleny na:

- Primární nebo-li přímo závazné prameny práva, kam patří zákony, nařízení, vyhlášky a jiné podobné právní normy, implementované mezinárodní smlouvy (viz kapitola IV.) a samozřejmě judikáty (ale pouze *ratio decidendi*).
- Sekundární nebo-li přímo nezávazné prameny práva, kam patří akademické texty, encyklopedie, kompendia a jiné doktrinní výklady.

Pozice Restatementu (a UCC) je tedy kdesi na pomezí obou skupin, neboť, ačkoli se jedná o doktrinní akademický výklad mající patřit do kategorie sekundárních pramenů, svým jedinečným významem a formou prototypních kodexů se této kategorii vymykají. Následnou ratifikací příslušnými zákonodárny sbory (zatímco ustanovení Restatementu byla adaptována, tak UCC byl většinou inkorporován přímo) se nicméně z pramene práva na pomezí primární a sekundární kategorie svým způsobem stává pramen primární a přímo závazný.

Poslední věta předchozího odstavce je i odpovědí na otázku, proč byl Restatement zvolen coby hlavní komparovaný text. Ač sám o sobě právně přímo nezávazný (je relevantní

jako sekundární pramen práva coby „*persuasive*“ text), jeho jednotlivá ustanovení byla adoptována drtivou většinou amerických států, a představuje tak jedinou komprehensivní a utříděnou materii „*black letter law*“ týkající se smluvního práva, a vzhledem k jinak komplikované a nepřehledné struktuře státní a federální dvojkolejné právní úpravy pak nabízí ideální platformu pro srovnání. Restatement je dost možná nejbližší ekvivalent českého občanského zákoníku, přičemž totéž lze říci o vztahu UCC a českého obchodního zákoníku.

- Třídění a organizace amerického smluvního práva

Smlouva je v § 1 Restatementu definována jako „Slib či soubor slibů, za jejichž porušení právo umožňuje zjednat nápravu, či jehož vykonání právo považuje za povinnost.“²⁸ Slib či příslib je pak definován jako projev vůle směřující ke komisivnímu či omisivnímu jednání, z kterého adresát takového projevu důvodně předpokládá, že došlo k závazku. Základními pojmovými znaky americké smlouvy jsou oferta, protiplnění a akceptace (viz kapitola IV. (1)).

Americká právní nauka dělí smlouvy na dvě základní kategorie, a sice Faktické smlouvy („*Contracts Implied in Fact*“) a Smlouvy vyplývající z práva („*Contracts Implied in Law*“). O druhé kategorii smluv (americkou právní naukou někdy též označovaných za kvazikontrakty) pojednává detailněji kapitola IV. (2). V této části se práce bude zabývat pouze Faktickými smlouvami.

²⁸ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : Contract Law, Selected Source Materials, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. 195.

Faktické smlouvy (de facto všechny smlouvy mimo „*Contracts Implied in Law*“, jež představují výjimečnou a nepočetnou kategorii případů, kdy je vytvořena fikce existence smlouvy) se dále dělí na smlouvy explicitní (*Express Contracts Implied in Fact*), kdy je dohoda explicitně sjednána buď písemným nebo slovním projevem vůle, a na smlouvy implicitní (*Implied Contracts Implied in Fact*), kdy nedojde k formální dohodě, ale oferta a akceptace jsou vyjádřeny konkludentně.

Konečně poslední významné dělení smluv v americkém právu představuje pro českou optiku největší problém. Ve Spojených státech se smlouvy dělí na unilaterální a bilaterální, ale toto dělení nemá nic společného s kategorizací smluv na jednostranné a dvou/vícestranné, jak je tomu v českém právu. Zatímco české právo rozumí pod pojmem jednostranná smlouva (a contrario k pojmu jednostranně zavazující závazkový právní vztah, což může být darovací smlouva apod.) kvazikontrakt (jako např. veřejný příslib, jednatelství bez příkazu apod.), tak americké smluvní právo definuje svou jednostrannou (unilaterální smlouvu) jako „*dohodu, kdy jedna strana učiní příslib komisivního či omisivního jednání výměnou za plnění a nikoli za reciproční slib či závazek.*“²⁹ Bilaterální smlouvy pak americké právo definuje jako vztah, kdy k uzavření smlouvy dojde výměnou slibu/závazku plnit mezi oběma smluvními stranami, aniž by tedy docházelo k akceptaci plněním. Nabízí se srovnání s českými kauzálními a reálnými kontrakty, kdy první jsou perfektní již samotným uzavřením smlouvy, zatímco u druhých je zapotřebí realizovat kauzu (tj. předat věc apod.), ale to by nebylo přesné, neboť zatímco v případě

²⁹ Gifis, S.H. : Dictionary of Legal Terms, Third Edition, Barron's Educational Series, Hauppauge, NY, 1998, str. 99.

reálných a kauzálních smluv v českém právu je determinátorem způsob realizace kauzy, u amerických unilaterálních a bilaterálních smluv je determinátorem způsob akceptace oferty.

Z výše uvedeného jsou tedy patrné výrazné odlišnosti českého a amerického smluvního práva jak co do struktury a třídění, tak co se pramenů týče. Nicméně po formální či pojmové rovině je asi nejdůležitější neudělat chybu a nezaměnit českou jednostrannou smlouvu (tj. jednostranný právní úkon)³⁰ s americkou jednostrannou smlouvou, která představuje standardní dvou či vícestranný úkon, kdy je akceptace oferty manifestována nikoli komunikací recipročního závazku, ale již rovnou plněním.

³⁰ Knappová, M.; Švestka, J. a kol. : Občanské právo hmotné, Svazek II., ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 31.

III. Základní rámec mezinárodního práva soukromého v USA

Ještě, než přikročíme k samotné definici „Conflict of Laws“, je nutné vysvětlit příslušné pojmosloví, a to zejména význam slova „konflikt“. Ve Spojených státech rozeznává právní obor „Conflict of Laws“, resp. občanské právo procesní³¹ alespoň tři různé kategorie konfliktu, z nichž první je intranacionální (tj. interstátní, mezi jednotlivými státy Spojených států) a druhé dvě jsou internacionální, tj. mezinárodního charakteru.³² První kategorii tedy tvoří střety mezi právními řády jednotlivých států Spojených států, druhou kategorii pak střety mezi právním řádem jednoho ze států Spojených států a právním řádem cizí země (tj. nikoli už státu coby jednotky federace, ale coby mezinárodního subjektu) a třetí kategorii tvoří střety mezi federálním právním řádem Spojených států amerických a právním řádem cizí země. V případě prvních dvou kategorií se kolize právních úprav řídí státním právním řádem, tj. právem na státní úrovni, byť v mezích určitých limitací vyplývajících z federálního práva a Ústavy Spojených států. Třetí kategorie střetů se pak řídí výhradně právem federálním. Občas se uvádí ještě kategorie čtvrtá, a sice tzv. vertikální konflikty mezi státním právním řádem (tj. právem jednotlivého státu) a právem federálním, jejichž rezoluce podléhají právu federálnímu.³³ Ze statistického hlediska však spadá nejvíce případů konfliktu do první kategorie³⁴, proto při použití termínu „Conflict of Laws“ bez dalšího je nutno vykládat

³¹ Viz str. 29.

³² Hall, K.L. : The Oxford Companion to American Law, Oxford University Press, New York, NY, 2002, str. 138.

³³ Cf. Hazard, Tate, Fletcher: Practice and Proceedings, 9th Ed., Foundation Press, 2005

³⁴ Hall, K.L. : The Oxford Companion to American Law, Oxford University Press, New York, NY, 2002, str. 138.

tento pojem jako střet právních řádů dvou států Spojených států amerických – ačkoli např. druhý Restatement (Conflict of Laws) uvádí modelové kolizní normy shodně použitelné pro střety spadající pod jakoukoli z prvních tří kategorií.

III. (1) Pojetí mezinárodního práva soukromého v USA: nástrahy a nepochopení

Samotná definice pojmu „Conflict of Laws“ coby „souboru právních norem upravujících mezinárodní nebo mezistátní právní pře“³⁵ rozhodně není způsobilá vystihnout celý komplikovaný systém tohoto právního odvětví v právu Spojených států.

Ačkoli někteří autoři common law (např. Westlake) používají označení „International Private Law“ (tedy doslova mezinárodní právo soukromé), ve Spojených státech je názvem této disciplíny „Conflict of Laws“. Tento název může trochu zavádějícím způsobem konotovat určitý negativní střet (tj. konflikt) dvou či více právních řádů a může působit dojmem, že tato disciplína je ve Spojených státech pouze reaktivním prvkem řešícím specifické střety ad hoc bez obecnější roviny. Pochopitelně americké mezinárodní právo soukromé není takto omezené a není tedy zapotřebí existence konkrétního střetu. Na druhou stranu z pohledu amerických autorů³⁶ je naopak název „International Private Law“ zavádějící, neboť jaksi předjímá existenci univerzálně uznávaného sjednoceného korpu mezinárodního práva soukromého. Spíše než na takovéto teoretické úvahy se však tato kapitola zaměřuje na konkrétní „nástrahy“ amerického mezinárodního práva soukromého, nebo-li specifické idiosynkratické vlastnosti tohoto právního odvětví oproti

³⁵ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 3rd Edition, Thomson West 2000, str. 1.

³⁶ Ibid.

jeho evropskému protějšku, které je nutno zmínit na úvod. Následující seznam mimo jiné vychází z vlastních poznatků, které autor nashromáždil během necelých dvou let studia v programu *Juris Doctor* na právnické fakultě ve Spojených státech.

- (1) Americké mezinárodní právo soukromé je oproti svému evropskému protějšku právem veskrze vnitrostátním. Vzhledem k federálnímu uspořádání Spojených států a objemu mezistátního (v rámci Spojených států)³⁷ obchodu je převážná část kauz (caselaw) i učebních textů věnována „Conflict of Laws“ mezi jednotlivými státy Spojených států a nikoli stykům na mezinárodní úrovni, jinými slovy primárním úkazem jsou zde kauzy, kde se střetávají např. právní řády států Maryland a Virginie či Kalifornie a Oregon, a nikoli kolize právních norem Spojených států a Kanady apod. Americké „Conflict of Laws“ má tedy paradoxně charakter práva vnitrostátního.

- (2) Americké mezinárodní právo soukromé je velmi úzce spjato s americkým občanským právem procesním. Zvláště ve výukové struktuře amerických právnických fakult se naprosto stírají hranice pomyslných sylabů mezinárodního práva soukromého a občanského práva procesního. V rámci občanského práva procesního je tedy probírána personální a teritoriální jurisdikce soudů a kauzy jako *Pennoyer*³⁸, které by v Evropě kvůli přeshraničním prvkům spadaly pod mezinárodní právo soukromé. Vzhledem k výše zmíněnému vnitrostátnímu

³⁷ Hall, K.L. : *The Oxford Companion to American Law*, Oxford University Press, New York, NY, 2002, str. 138.

³⁸ *Pennoyer v. Neff*, 95 U.S. 714 (1878), In: Hazard, Tate, Fletcher: *Practice and Proceedings*, 9th Ed., Foundation Press, 2005, str. 147 – determinující teritoriální působnost práva jednotlivých států federace.

charakteru „Conflict of Laws“ je tak tedy i logicky nutné vzít v potaz velmi úzkou spojitost (a mnohdy i překrytí) s americkým občanským právem procesním.

- (3) Obecně lze materii amerického mezinárodního práva soukromého rozdělit na tři oblasti, a sice (a) *Jurisdiction* (určení příslušnosti), (b) *Choice of Law* (samotný výběr práva na základě kolizních norem Restatementu (Conflict of Laws) apod.) a (c) *Recognition and Enforcement* (uznání a vymahatelnost).³⁹ Samostatný obor mezinárodního práva procesního tak není v této struktuře uznáván a americká právní věda s ním zpravidla neoperuje jako se samostatným oborem či podoborem. I z důvodu výše uvedené provázanosti „Conflict of Laws“ s americkým občanským právem procesním lze tedy tvrdit, že mezinárodní právo procesní jako takové není americkým právníkům známé.

Tento triumvirát navzájem logicky propojených pouček („Vnitrostátní charakter“ – „Spjatost s občanským právem procesním“ – „Absence mezinárodního práva procesního“) představuje základní koncepční odlišnost „Conflict of Laws“ oproti evropskému „International Private Law“. Z hlediska makrokomparatistického⁴⁰, a to na epistématické úrovni samotných právních oborů, lze obecné rozdíly obou disciplín tedy sumarizovat pomocí těchto výše zmíněných tří rozdílů.

³⁹ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 3rd Edition, Thomson West 2000, str. 3.

⁴⁰ Knapp, V.: Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy), 1. vydání, C.H.Beck, Praha 1996, str. 24.

K třetí oblasti amerického „Conflict of Laws“ týkající se vymáhání a uznání cizích rozsudků pak nutno podotknout, že vzhledem k jeho vnitrostátnímu charakteru obecně nebývá problém s takovou rekognicí, neboť Ústava Spojených států ve „*Full Faith and Credit Clause*“ (čl. IV, odst. 1) nařizuje státům Spojených států uznávat meritorní rozsudek sesterského státu coby *res iudicata*.⁴¹ Na základě mezinárodní comity⁴² se pak rozsudky z jiných zemí (tj. internacionálního oproti intranacionálního charakteru) uznávají, pokud se nejedná o rozsudky týkající se daňových povinností, přičítají se „*public policy*“ uznávajícího soudu anebo rozsudky, které byly vyneseny v právním řádu bez srovnatelných procedurálních pojistek zajišťujících spravedlivý proces.⁴³

Historický přehled v následující kapitole snad pomůže alespoň částečně nastínit vývoj tohoto právního odvětví. Nejedná se o kompletní obecnou historii, ale o identifikaci konkrétních etap a fází, kterými toto odvětví prošlo na své cestě z doby před Josephem Storym – tj. z doby téměř slepé recepce anglických, resp. holandských právních tezí bez vlastního uchopení či kompilace vědomostí, až do doby druhého Restatementu (Conflict of Laws) a Scholastické revoluce, tj. do současné éry zvláštní a svébytné materie mezinárodního práva soukromého Spojených států.

⁴¹ Hall, K.L. : The Oxford Companion to American Law, Oxford University Press, New York, NY, 2002, str. 141.

⁴² Viz str. 33.

⁴³ Hall, K.L. : The Oxford Companion to American Law, Oxford University Press, New York, NY, 2002, str. 141.

III.(2) Historický exkurz do vývoje mezinárodního práva soukromého v USA

Ve většině amerických odborných textů pojednávajících o vývoji a významu mezinárodního práva soukromého ve Spojených státech by se první kapitola dala nazvat jednoduše: „Joseph Story“. Téměř si nelze představit pouť „*ad fontes*“, která by nezačínala Storyho seminálním dílem „*Commentaries on the Conflict of Laws*“ z roku 1834, jež je dodnes aktivně citovaným pilířem doktrín a teorií mezinárodního práva soukromého. Nicméně tato práce nachází kořeny amerického právního myšlení ještě hlouběji v minulosti.

Ačkoli by se zajisté daly alespoň nějaké inspirace amerického mezinárodního práva soukromého nalézt již u Bartola a glosátorů, tato práce marginální historické prameny důsledně filtruje a uvádí pouze ty, u kterých lze jasně prokázat kauzální nexus se soudobými teoriemi mezinárodního práva soukromého ve Spojených státech.

Historicky prvním jasným a neoddiskutovatelným styčným bodem inspirace jsou postglosátoři, též ve Spojených státech nazýváni „*Statuists*“ neboli statuisté,⁴⁴ a to zejména pro svou praxi rozdělovat místní právní normy na „*real*“ a „*personal*“, neboli reálné a personální. Zatímco reálné právní normy byly účinné pouze na území daného státu, normy personální se vázaly na osoby (tj. subjekty daného státu) bez ohledu na místo, ve kterém se nacházely. Z tohoto rozdělení ústila poněkud simplistická představa statuistů, že každý potenciální problém lze „zaškatulkovat“ do jedné z těchto dvou

⁴⁴ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : *Conflict of Laws*, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 11.

kategorií a pomyslný „conflict of laws“ tak vyřešit pouhou správnou kvalifikací typu normy. Právě na tomto základním třídění právních norem na de facto teritoriální a personální úroveň později staví, popř. se od něho distancují a vůči němu vymezují níže uvedené teorie a jejich autoři.

Klíčovým termínem pro vývoj amerického mezinárodního práva soukromého je však pojem „comity“, kterýžto, jako *terminus technicus*, nebude v této práci překládán. Teorie comity pochází z holandské školy, konkrétně od Ulricha Hubera, a lze ji popsat jako cosi mezi ohleduplností („courtesy“) a právní povinností („legal duty“)⁴⁵. Hlavní tři Huberovy axiomy lze sumarizovat takto:

- (1) Právní normy daného státu jsou účinné na jeho území ale nikoli vně;
- (2) Tyto právní normy zavazují všechny, kdo se nachází na území daného státu, ať stále nebo jen dočasně; a
- (3) V souladu s comity budou vykládány cizí právní normy tak, aby právům, jež zaručují, byla ponechána jejich účinnost za předpokladu, že nekolidují se státní mocí a právy daného státu.⁴⁶

Je tedy patrné, že první dva výše popsané axiomy představují odklon od dichotomie reálných a personálních norem statuistů a naopak povyšují princip teritoriality na nosný

⁴⁵ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 11.

⁴⁶ Ibid, str. 15.

prvek celé teorie.⁴⁷

Je to právě teorie comity, s kterou je nejvíce spjato přelomové dílo soudce amerického nejvyššího soudu Josepha Storyho „Commentaries on the Conflict of Laws, Foreign and Domestic“ z roku 1834.⁴⁸ Story v něm dále definuje teorii comity tvrzením, že *„skutečný základ mezinárodního práva musí být tvořen závaznými pravidly vycházejícími ze vzájemných zájmů a užiteků, s přihlédnutím k překážkám vzniklým z důvodu jiného postupu a z morálního popudu konat spravedlnost, abychom se i my mohli recipročně spravedlnosti dovolat.“*⁴⁹

V již zmíněné situaci mezinárodního práva soukromého ve Spojených státech, kdy interstátní prvek hrál a hraje daleko důležitější roli než klasické internacionální aspekty známé z evropského mezinárodního práva soukromého, byla teorie comity – a celé Storyho dílo – de facto jedinou univerzálně uznávanou autoritou po zbytek 19. století. Nicméně i přes svou popularitu se teorie comity nevyhnula kritice – zejména kvůli jistým logickým rozporům mezi její snahou být zároveň pevně teritoriálního charakteru, avšak s možností alespoň nějakého extrateritoriálního účinku na základě mlhavého slibu

⁴⁷ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 15.

⁴⁸ Na tomto místě je nutno upozornit čtenáře, že ve vědeckých pracích, ať už tuzemských či zahraničních, se Commentaries on the Conflict of Laws Josepha Storyho hojně cituje a dané citace se tváří jako primární odkazy. Ve většině případů však musí mít čtenář na vědomí, že se zřejmě může jednat o citace z druhé ruky, neboli sekundární odkazy. Původní text Commentaries on the Conflict of Laws, psaný elokventní květnatou prózou devatenáctého století, je vzácný; obecně daleko dostupnější jsou editované nebo „abridged“ verze mnohdy vydávané společně s jeho dílem „Equity and Jurisprudence“, či různé komentáře zpracovávající toto dílo. Samotné Storyho Conflict of Laws tak možná v praxi není nejcitovanějším dílem v oboru, jak se všeobecně vykládá, neboť citovány bývají již různé reinterpretace a komentáře.

⁴⁹ Story, J.: Commentaries on the Conflict of Laws, Foreign and Domestic, §35, In: Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 19.

reciproční ohleduplnosti⁵⁰. Nutno podotknout, že jak výše zmíněná klasická statuistická rozdělení, tak princip „*renvoi*“ (byť v anglickém common law propagovaný níže zmíněným Diceym) nebyly v mezinárodním právu soukromém Spojených států druhé poloviny 19. století prakticky zastoupeny.

Reakcí na comity byla teorie nabytých práv („*vested rights*“) Josepha H. Bealeho,⁵¹ která by se dala shrnout formulací „*Každé právo, které je platně nabyto v souladu s právem civilizované země, je obecně uznávané a vymahatelné před anglickými soudy, a žádné právo, které nebylo takto nabyto, nemůže tedy být obecně uznáno anglickými soudy.*“⁵² Beal byl jedním z autorů prvního (a obecně velmi kritizovaného) Restatementu (Conflict of Laws)⁵³ a Diceyho teorii, kterou sám zjednodušil na postulát „Řádně nabyté právo by mělo být uznáno kdekoli“ poupravil a použil ve vícero ustanoveních prvního Restatementu (Conflict of Laws), konkrétně např. v jeho zvláštní části týkající se občanskoprávních deliktů (Tort Law):

(1) „Pokud žalobní nárok z občanskoprávního deliktu vznikne v místě škody, tento nárok bude uznán jinými státy“.

⁵⁰ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 20.

⁵¹ Beale, J.H. Selections from Beale's treaties on the conflict of laws, Baker, Voorhis and co. New York 1935, str. 1040 an.

⁵² Dicey, A Digest of the Law of England With Reference to the Conflict of Laws, str. 22, in: Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 20.

⁵³ Viz str. 76.

(2) „Pokud žádný žalobní nárok z občanskoprávního deliktu nevznikl v místě škody, nelze tento nárokovat ani v jiném státu.“⁵⁴

První Restatement (Conflict of Laws), vytvořený a promulgovaný kolektivem z American Law Institute v roce 1934 analogickým způsobem, jako tomu bylo u jeho smluvněprávního protějšku Restatement (Contracts)⁵⁵, byl zvláštním dítětem své doby. Neobsahoval téměř žádné obecné klauzule, žádné teleologické normy, žádná interpretační pravidla, pouze „telefonní seznam“ konkrétních kolizních norem sloužící coby domněle taxativní výčet jednotlivých právních problematik s přiřazenými kolizními normami.⁵⁶ Takováto struktura byla inherentně neflexibilní a nevyhovující.

Teorie nabytých práv a obecný princip teritoriality tak určovaly podobu amerického mezinárodního práva soukromého v první polovině dvacátého století. Nicméně stejně jako předtím teorie comity, i tento Bealův teritoriální přístup k nabytým právům našel své odpůrce. Primárním protiargumentem bylo, že Bealův postup nevyrovnaně protežuje cizí právo na úkor práva místního. Jedním z odpůrců byl Walter Wheeler Cook, který přišel s teorií místního práva („*local law theory*“)⁵⁷, která odmítá koncept extrateritoriálního účinku cizích práv. Tuto absenci účinku pak kompenzuje možností dovolání se nápravy dle místního práva, kterážto by měla mít stejný nebo podobný účinek jako ochrana daného cizího práva poskytnutá dle právního řádu takového cizího státu. Jedná se tedy o

⁵⁴ První Restatement (Conflict of Laws), § 384, In: Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C.: Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 21.

⁵⁵ Viz str. 21.

⁵⁶ Viz str. 76.

⁵⁷ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 23.

teorii, že dané forum by si pro kauzy s mezinárodněprávním prvkem mělo vytvořit zvláštní soubor hmotněprávních norem pouze za tímto účelem. Cookova koncepce představovala změnu na paradigmatické úrovni, kdy zájem na zachování mezinárodního statusu quo a smíru pomocí reciproční ohleduplnosti a uznání dle Storyho comity pozvolna ustupuje zcela praktickým zájmům lokální správy a *polity*.⁵⁸ Cookův nástupce, David F. Cavers, dále upozorňuje na mechaničnost a rigidnost systému reflektovaného v prvním Restatementu - systému postaveného na zvláštních hmotněprávních přímých normách, a nikoli na obecných principech umožňujících nejen mechanický výklad, ale i kreativnější aplikaci práva.⁵⁹

Stav amerického mezinárodního práva v polovině dvacátého století a před tzv. Scholastickou revolucí⁶⁰ by se dal přirovnat k domu, jehož základy a nosnou kostru tvořily ozvěny Storyho comity, ale jehož interiér byl vyveden v neladící směsi stylů doktríny nabytých práv a teritoriální primarity a k ní de facto protikladné Cookovy teorie místního práva. Statiku tohoto domu navíc natolik narušil nepovedený, v praxi jen těžko použitelný a v akademickém světě otevřeně bojkotovaný první Restatement (Conflict of Laws), že se nelze divit příchodu Scholastické revoluce a s ní souběžně vydanému novému, druhému Restatementu (Conflict of Laws), které v posledním půl století změnilo stavbu amerického mezinárodního práva k nepoznání.

⁵⁸ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 24.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Viz kapitola VI. (1).

ČÁST B

IV. Základní instituty smluvního práva ve Spojených státech amerických; podobnosti a odchylky od závazkových smluvních vztahů v České republice

Tato část nabízí konkrétní detailnější představení vybraných institutů a pojmů amerického smluvního práva a, stavíc na připomenutí modalit českého smluvního práva z kapitoly II. (1), srovnání s jeho českými protějšky. Klíčem k výběru konkrétních rozebíraných konceptů amerického smluvního práva byla buď absence jejich přímého českého protějšku, a proto nutnost rozebrat takovýto, z pohledu kontinentálního práva poněkud „exotický“, prvek, ale též mnohdy i *prima facie* podobnost s českými smluvněprávními instituty, skrývající o to záluďnější dílčí rozdíly, jež nemusí být na první pohled patrné. Vzhledem ke specifickým potřebám této práce jsou vybrané koncepty amerického smluvního práva tříděny dle ad hoc vytvořeného klíče.

Rovněž tak vzhledem k výše uvedenému odlišnému historickému vývoji smluvního práva v Common Law oproti kontinentálnímu právnímu systému se obecné modalit, funkce a struktura smluvního práva v paradigmatu kontinentálního právního systému České republiky logicky musí lišit od pojetí smluvního práva v systému Common Law, resp. Spojených států. To neznamená, že nelze nalézt podobnosti, ba mnohdy i shodu mezi právními instituty obou systémů, neboť i přes výše zmíněný odlišný historický vývoj je i v Common Law patrná ingerence římského práva, a to zejména v nejranějších fázích jeho

vývoje. Důležitost jednání v dobré víře nebo zásada „*pacta sunt servanda*“ či již výše zmíněné pravidlo „*nemo turpitudine suam allegare potest*“ jsou tak základním pilířem obou právních kultur⁶¹.

Na druhou stranu dříve nastíněné rozdílné přístupy Common Law zapříčinily vznik celé sady specifických právních prostředků zhojení, nápravy a ochrany práv („*remedies*“) hojně užívaných do takové míry, že je pro americkou právní nauku mnohdy snazší definovat sílu postavení a práva dané smluvní strany určením aplikovatelných opravných prostředků a vnesitelných námitek, a nikoli determinací samotných dostupných dispozitivních práv. V americké literatuře pojednávající o vzájemné pozici smluvních stran tak mnohdy dochází k upřednostňování jakéhosi negativního vymezení „způsobů obrany/ochrany smluvní strany“ na úkor „aktivního“ stanovení okruhu konkrétních možností komisivních aktů. Význam reakce na jednání protistrany je tudíž v americké právní nauce mnohdy nadřazen významu samotné prvotní akce, na niž protistrana reagovala⁶².

Pro potřeby této komparace není vhodné třídit americké závazkové smluvní vztahy podle postulátů české právní vědy, neboť rozdělení smluv na nominátní a inominátní, hlavní a akcesorické, reálné a kauzální či synallagmatické a asynallagmatické je americkému smluvnímu právu buď neznámé, nebo je jen marginálně relevantní. Z tohoto důvodu bylo za účelem smysluplného srovnání zvoleno originální členění smluvněprávních institutů Common Law, a to především charakterizací a rozdělením podle (i) vztahu k předmětné

⁶¹ Murphy, E.J.; Speidel, R.E.; Ayres, I. : *Studies in Contract Law*, Sixth Edition, Foundation Press, New York, NY, 2003, str. 3.

⁶²*Ibid.*, str. 5.

smlouvě na (1) kontraktní a (2) extrakontraktní; dále pak (ii) podle časové působnosti na prvky relevantní při (a) ofertě a (b) akceptaci (tj. v této práci užití chronologické řazení) a (iii) v některých případech též podle již zmíněného kritéria samotné akce a reakce smluvní strany na právní skutečnost nebo událost na instituty (a) ofensivní neboli proaktivní a (b) defenzivní neboli reaktivní.

Zároveň je nutno důrazně upozornit, že se z americké právní nauky odvozeným pojmem „extrakontraktní“ pro účely této práce rozumí pro Common Law specifické instrumenty smluvního práva, jež jsou relevantní pouze v případech různých právních fikcí užitých v situacích, kdy vůbec nedošlo k platnému uzavření předmětné smlouvy, a nerozumí se jimi tedy extrakontraktní vztahy jakožto mimosmluvní závazkové právní vztahy (delikty) tak, jak je identifikuje česká právní nauka⁶³. Občanskoprávní delikty jsou v americkém právu upraveny zcela separátně v odvětví „Tort law“, které je navíc ve Spojených státech diametrálně odlišné od jiných zemí s angloamerickou právní kulturou.

⁶³ Knappová, M.; Švestka, J. a kol. : Občanské právo hmotné, Svazek II., ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 79.

IV (1) Kontraktní instituty

- Oferta

Z chronologických důvodů je logické začít výklad o pojmových znacích amerického smluvního práva analýzou oferty. Oferta je definována v § 24 Restatementu coby manifestace vůle vstoupit do smluvního vztahu oprávněně vzbuzující v adresátovi přesvědčení, že jeho případné přistoupení (tj. akceptace) k předmětnému vztahu je vítaná a smluvní vztah tím bude uzavřen. Ofertu je nutno odlišit od předběžného vyjednávání, které § 26 Restatementu definuje jako takovou manifestaci vůle vstoupit do smluvního vztahu, kdy adresát ví nebo by měl vědět, že navrhovatel nezamýšlí smluvní vztah uzavřít bez dalšího projevu vůle či souhlasu z jeho strany. Jak již bylo dříve zmíněno, návrh na uzavření smlouvy, který může být dle § 29 Restatementu určen jak jednotlivým adresátům, tak i konkrétně definovaným skupinám adresátů, v souladu s § 30 Restatementu zpravidla vybízí adresáta k akceptaci formou komunikace příslušného závazku či přímo započítím plnění s tím, že v případě, kdy není forma akceptace v návrhu přímo stanovena, má adresát dle § 32 Restatementu možnost vlastního výběru mezi komunikací přijetí příslušného závazku, či okamžitým zahájením plnění.

Oferta zaniká v případech upravených v § 36 Restatementu, tj. buď jejím odmítnutím adresátem nebo předložením protinávrhu (kontraoferta je v § 39 Restatementu definována stejně jako v § 44 odst. 2 českého občanského zákoníku, tj. jako návrh obsahující změny oproti návrhu původnímu), dále pak marným uplynutím lhůty stanovené pro přijetí a,

není-li tato stanovená, po uplynutí přiměřené doby, odvoláním oferty navrhovatelem a smrtí či ztrátou způsobilosti k právům a povinnostem navrhovatele nebo adresáta.

Úprava obecných znaků oferty v americkém smluvním právu představuje jeden z dříve zmíněných případů, kdy podobnosti na první pohled převyšují rozdíly. Zvláště téměř stejná definice oferty jako adresovaného volního jednostranného aktu a velmi podobná úprava odvolatelnosti návrhu by zdánlivě tuto teorii podpořily. Nicméně určité dílčí rozdíly mezi českou a americkou úpravou oferty skutečně existují, a čím subtilnější se mohou zdát, tím důležitější je na ně poukázat a zabránit tak předčasným soudům o zdánlivé similaritě obou pojmů.

První dílčí rozdíl, a sice skutečnost, že americké smluvní právo nerozlišuje zrušení návrhu a revokaci návrhu⁶⁴, je spíše jazykově výkladového významu a má marginální praktický dopad. Druhý rozdíl spočívá ve skutečnosti, že v americkém smluvním právu oferta zaniká smrtí či zbavením příslušné právní způsobilosti navrhovatele a/nebo adresáta dle § 36 (1) (d) Restatementu. Toto pravidlo se zdá být v rozporu s českou právní naukou, která nikoli explicitní stipulací v zákoně, ale v komentáři k občanskému zákoníku, uvádí, že *„Zemře-li (zanikne-li) navrhovatel nebo byl-li navrhovatel (fyzická osoba) soudem zbaven způsobilosti k právním úkonům či ve způsobilosti k právním úkonům omezen, pak i při nedostatku výslovné zákonné úpravy nutno soudit, že návrh na uzavření smlouvy bez dalšího nezaniká. Návrh přechází na právního nástupce*

⁶⁴ Viz str. 14.

*navrhovatele, ledaže by z obsahu tohoto návrhu vyplývalo něco jiného.*⁶⁵ V americkém smluvním právu naopak návrh na uzavření smlouvy umrtím či zbavením právní způsobilosti navrhovatele či adresáta skutečně bez dalšího zaniká. Konečně americká právní úprava v § 43 Restatementu explicitně udává poměrně širokou možnost komunikace projevu vůle navrhovatele ohledně revokace návrhu na uzavření smlouvy. Takový projev vůle může být nejen pouhým konkludentním jednáním, tj. jakýmkoli činem zjevně odporujícím původnímu úmyslu uzavřít smlouvu, ale dokonce nemusí ani být projevem vůle bezprostředně pocházejícím od navrhovatele. Informace o revokaci návrhu je tedy vůči adresátovi účinná, i když je komunikována třetí stranou nebo ji zcela náhodně zaslechne na veřejnosti apod.

Konečně, úprava oferty v americkém smluvním právu též představuje jeden z výše zmíněných případů, kdy je obzvláště nutné brát v potaz pozici ustanovení Restatementu coby do jisté míry prototypních stipulací a nespolehat se tak pouze na ně, nýbrž je zapotřebí prozkoumat i konkrétní judikaturu spoluvytvářející a spolutvořící právní nauku o americkém smluvním právu společně s Restatementem.

Relevantní judikatury je bezpočet, a tak byly pro účely této práce vybrány pouze tři ze známějších kauz amerického case law, které v mnohém „vyplňují hluchá místa“ v úpravě smluv v Restatementu a popř. i UCC, precedenčně stanoví nové teorie amerického smluvního práva a v neposlední řadě představují americké smluvní právo v živějším, konkrétnějším a i lidštějším světle.

⁶⁵ Jehlička, O.; Švestka J.; Škárová M. a kol. : Občanský zákoník. Komentář. 6. vydání. C.H. Beck, Praha, 2001, str. 295.

Prvním příkladem je případ *Lucy v. Zehmer, 196 Va. 493, 84 S.E.2d 516*, kdy během neformální oslavy v restauraci projevil Lucy coby navrhovatel zájem o pozemek o rozloze téměř 500 akrů patřící Zehmerovi a nabídl Zehmerovi, že jej od něho koupí za (pro Lucyho) velmi výhodnou cenu 50.000 dolarů. Zehmer na místě souhlasil a na zadní stranu účtenky z restaurace napsal krátké jednovětné stanovisko „Já tímto souhlasím s prodejem svého pozemku (následoval krátký popis – pozn. autora) za cenu 50.000 dolarů“. Druhého rána Zehmer pochopitelně tvrdil, že se nejednalo o vážně míněný projev vůle jak ze strany navrhovatele, tak adresáta (resp. akceptanta), že prodej 500 akrů pozemku se zpravidla nestrzuje na účtence z restaurace a že se tedy nemohlo jednat o validní ofertu a akceptaci. Soud však dal za pravdu Lucymu, neboť jasně rozpoznal objektivně identifikovatelný projev vůle v podobě Lucyho nabídky, navrženého protiplnění (tj. dohodnutá kupní cena 50.000 dolarů) a Zehmerovy písemné akceptace, a prohlásil danou dohodu za platně uzavřenou smlouvu. Tento rozsudek tak založil teorii objektivní interpretace projevů vůle v amerických smluvních vztazích, kdy je aplikován standard rozumného člověka („reasonable person“) namísto preferování pohnutky a subjektivní stránky jako takové.

Teorie standardu rozumného člověka coby měřítko reakcí, očekávání a představ modelového kontrahenda byla znovu aplikována v případě *Leonard v. Pepsico, 88 F. Supp. 2d 116, aff'd, 210 F.3d 88 (2d Cir.2000)*, kdy společnost Pepsico uspořádala spotřebitelskou soutěž umožňující za zakoupené limonády a jiné produkty sbírat „Pepsi body“, které pak šlo vyměnit za věcné ceny. V případě nedostatečného počtu Pepsi bodů

si mohl soutěžící chybějící body dokoupit za cenu 10 centů za bod. Televizní reklamní upoutávka propagující tuto spotřebitelskou soutěž mimo představení věcných cen spolu s počtem potřebných Pepsi bodů obsahovala i humornou vložku v podobě hlavní ceny v hodnotě těžko představitelných 7.000.000 Pepsi bodů, a sice vojenský proudový stíhací letoun Harrier, ve kterém hrdina televizního reklamního spotu nakonec odletěl.

Soutěžící Leonard však poslal vedení společnosti Pepsico šek na 700.000 dolarů spolu s objednávkou na Pepsi body v této hodnotě (tj. právě 7.000.000 bodů), které plánoval obratem vyměnit za „slibovaný“ stíhací letoun. I přes Leonardovy námitky, že je jako soutěžící v spotřebitelské soutěži v okruhu jasně vymezených adresátů, kterým byl činěn návrh v podobě reklamního spotu podpořeného soutěžními podmínkami (které však logicky neobsahovaly zmínku o stíhacím letounu), a že poskytl protiplnění v podobě platného šeku na 700.000 dolarů, soud jeho žalobu zamítl z důvodů aplikace objektivních interpretačních kritérií, tj. soud dospěl závěru, že i přes teoretické formální naplnění některých pojmových znaků smlouvy nemohlo být optikou rozumného člověka pochyb o tom, že nabídka stíhacího letounu (navíc jehož hodnota byla cca třicetinásobkem nominální hodnoty Pepsi bodů) není vážně míněný projev vůle, a tudíž nepředstavuje validní ofertu.

Konečně starší nález soudu v třetí prezentované kauze, *Lefkowitz v. Great Minneapolis Surplus Store*, 251 Minn. 188, 86 N.W.2d 689, se snažil uchopit a interpretovat ve Spojených státech poněkud dlouhodobě problematický status reklamy jako takové a determinovat, zdali může reklama za určitých podmínek konstituovat ofertu, anebo jen

projev dříve zmíněného předběžného vyjednávání. Obchodní dům v Minneapolis otiskl novinový inzerát, ve kterém nabízel různé konkrétně a jednotlivě identifikované oděvní artikly na prodej s výraznou slevou těm zákazníkům, kteří se jako první či mezi prvními dostaví v danou dobu na dané místo (tj. před obchodní dům). Po incidentu, kdy obchodní dům odmítl prodat zboží zákazníkovi jinak splňujícímu podmínky dle inzerátu s tvrzením, že daný inzerát představoval unilaterální projev předběžného vyjednávání, a nikoli právně závaznou ofertou, rozhodl příslušný soud, že pokud inzerát či jiná reklama představují úplný, jasný a explicitní projev vůle neponechávající žádný prostor případnému dalšímu vyjednávání (tedy situace nikoli nepodobná českým adhézním smlouvám), pak se jedná o právně relevantní ofertou, která v tomto případě byla akceptována plněním, tj. dostavením se na určené místo v určený čas mezi prvními zákazníky.

Zatímco je tedy právní úprava oferty přes výše uvedená specifika a diskrepance alespoň částečně podobná svému českému protějšku, pak níže rozebíraný diskurz o druhém zásadním prvku americké smlouvy, protiplnění, představuje plavbu do neznáma, kde se analogie a záchytné body hledají jen velmi těžko.

- Protiplnění

Ve výkladu o právních konceptech amerického smluvního práva nelze pokračovat bez pojednání o základním pilíři smluvních vztahů v Common Law, a sice termínu

„Consideration“, který je pro potřeby této práce překládán jako „protiplnění“⁶⁶. Protiplnění je zcela esenciálním prvkem americké smlouvy. Podobně jako česká právní nauka rozeznává základní smluvní pojmy v podobě oferty a konsenzem dosažené akceptace, tak americké smluvní právo identifikuje trojjediný základ v podobě oferty, protiplnění a akceptace.

Restatement v § 71 definuje protiplnění coby smluvené („bargained for“) plnění nebo reciproční slib, kde se pojmem „smluvené“ rozumí vyžádání takového plnění či recipročního slibu výměnou za plnění či reciproční slib protistrany. Protiplnění může spočívat v jednáním komisivním i omisivním a může být poskytnuto třetí straně i třetí stranou (i když třetí stranu nelze zpravidla zavazovat, tak ustanovení stipulující závazek plnění od třetí strany lze uznat za protiplnění dle amerického smluvního práva). Protiplněním může být i reciproční slib, pokud je jeho předmětem plnění splňující definici protiplnění, tj. bylo o něm smlouváno⁶⁷. Dle § 73 Restatementu však protiplněním nemůže být pouhé přiznání či uznání již dříve existující právně relevantní povinnosti (ať zákonné či smluvní) jedné smluvní strany vůči druhé. Stejně tak není protiplněním ani závazek prominutí dluhu, pokud takový dluh ve skutečnosti neexistoval. Dle § 76 Restatementu dále není protiplněním plnění či slib plnění s odkládací podmínkou, pokud slibující ví, že daná podmínka nemůže nastat. Konečně protiplněním nemůže být ani tzv. iluzorní slib či alternativní slib (kdy je nabídnuto více alternativních plnění závisících na objektivních skutečnostech, tj. situace ekvivalentní alternativa

⁶⁶ Z gramatických a stylistických důvodů je výraz „protiplnění“ psán s malým počátečním písmenem, ačkoli se jedná o *terminus technicus*. Není-li výslovně uvedeno jinak, tak se jakoukoli zmínkou o protiplnění v této práci rozumí protiplnění ve smyslu amerického smluvního práva („Consideration“)

⁶⁷ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : Contract Law, Selected Source Materials, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. 218.

facultas v českém právu), s výjimkou těch alternativních slibů, kde každá daná alternativa též splňuje podmínky řádného protiplnění. Skutečnost, že jsou některé sliby ze zákona absolutně či relativně neplatné, jim však v souladu s § 78 Restatementu bez dalšího nebrání v tom, aby byly považovány za protiplnění. Minulé protiplnění, tj. plnění poskytnuté již před uzavřením smlouvy, samozřejmě není považováno za protiplnění, s výjimkou tzv. doktríny Materiálního prospěchu (viz dále).

Jednou z klíčových otázek u protiplnění je požadavek na jeho ekvivalenci. Do jaké míry může být nabízené protiplnění v nepoměru k plnění, jehož má být protihodnotou? Restatement v § 79 sice uvádí, že pro existenci protiplnění není zapotřebí dodatečného prospěchu oferenta či újmy na straně adresáta, vzájemnosti závazků či rovnosti směňovaných hodnot, nicméně konkrétně toto ustanovení představuje jeden z případů, kdy Restatement zcela neobsáhl skutkový stav vývoje dané právní problematiky a judikatura a jurisprudence jako taková předmětnou oblast vystihují daleko obsáhleji, ale bohužel i ambivalentněji.

V americké právní nauce existují dvě teorie upravující problematiku ekvivalence hodnot protiplnění. Ta první, tzv. benefiční teorie, je historicky starší a v mnohém popírá výše uvedené ustanovení Restatementu a blíže popisuje protiplnění jakožto činnost k právně relevantnímu prospěchu adresáta a/nebo (tyto podmínky tedy mohou, ale nemusí být splněny kumulativně) k právně relevantní újmě oferenta. Při zkoumání protihodnoty optikou této definice je tak nutno zjistit i míru prospěchu, resp. újmy vzniklých smluvním stranám, tudíž je ekvivalence protihodnot v rámci protiplnění logicky zkoumána.

Historická judikatura sice nebyla vždy zcela konsistentní ve svých nálezech etablovujících parametry protiplnění, nicméně na přelomu devatenáctého a dvacátého století již byl obecně přijímán názor, že vzhledem k nutné subjektivitě chápání prospěchu a újmy diametrálně se lišícího případ od případu není možné autoritativně stanovit minimální objektivní hodnotu a že v určitých případech může být protiplněním i pouhé zrnko pepře. Tato argumentace později dostala název „*Peppercorn Theory*“ a stalo se celkem běžným jevem, že protiplněním mezi sousedy za např. dlouhodobé pronájmy sousedících pozemků bylo dodání jednoho zrnka pepře za každý měsíc trvání smluvního vztahu.

Postupem času se však ujala jiná názorová linie, která při interpretaci pojmu protiplnění zcela ignorovala jakékoli aspekty poskytované hodnoty, a to jak po objektivní, tak po subjektivní stránce, a soustředila se pouze a jedině na již zmíněný faktor smlouvání. Paradoxně při přijímání podmínky „smlouvání“ protiplnění coby pojmového znaku protiplnění a jeho detailnější analýzy došlo k vedlejšímu účinku v podobě pomyslného zvednutí laťky minimální hodnoty protiplnění, neb některé protiplnění bylo shledáno tak irelevantním, že přímo vzbuzovalo podezření, že nevzešlo z obligatorního procesu smlouvání, který tak byl obcházen. Tento druhý přístup je tedy ve svém důsledku více restriktivní co do výše hodnoty protiplnění, avšak nikoli proto, že by jakkoli zkoumal ekvivalenci vzájemného plnění, jež pro něj zůstává irelevantní, ale protože protiplnění chápe jako přímý výsledek a důsledek procesu smlouvání („bargaining“), který v případech jen zcela formálního protiplnění logicky vůbec neexistoval.

Současná situace ohledně nároků na ekvivalenci protiplnění se dá popsat jako nepohodlná symbióza obou výše uvedených přístupů. Dle Restatementu se sice obecně k vzájemné ekvivalenci nepřihlíží, ale přesto je zakázáno tzv. nominální protiplnění, nebo-li plnění, které je předstírané a pouze hrané⁶⁸. Vyjimku z tohoto pravidla pak představují níže popsané Opční smlouvy.

Protiplnění tedy představuje asi největší individuální odchylku v koncepci amerického smluvního práva oproti jeho protějšku v České republice. Koncept protiplnění vznikl organicky po mnoho staletí, vytvářen zprvu zásadně v case law a posléze formován i prvními pokusy o kodifikaci. Ve Spojených státech je zcela omnipresentním jak na federální, tak státní úrovni smluvního práva. Jeho vývoj představuje neporušenou linii od britského středověkého Common Law a Equity tak, jak bylo nastíněno v předchozí kapitole, a motivací jeho vzniku byla mimo jiné právě snaha o „fair and equitable“, tj. spravedlivý a rovný druh směny, kdy je rovnosti účastníků takto proaktivně napomáháno. Tato podpora rovnosti jde tedy ještě o krok dál než česká smluvněprávní zásada rovnosti stran mimo jiné vyjádřená v § 2 odst. 2 občanského zákoníku. Všudypřítomnost konceptu protiplnění a případné vzácné vyjimky by tedy měl mít český právník vždy na mysli při zkoumání a práci se smlouvami řídicími se americkým právem.

České smluvní právo sice obsahuje v § 39 občanského zákoníku ustanovení o dobrých mravech, které se alespoň z teleologického hlediska trochu blíží důvodu vzniku protiplnění v Common Law, nicméně faktem zůstává, že protiplnění ve smyslu

⁶⁸ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : Contract Law, Selected Source Materials, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. 219.

amerického smluvního práva v kontinentálním právu neexistuje a nemá přímého ekvivalentu. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že americké smluvní právo nezná a ani nemůže nikdy uznávat závaznost asynalagmatické smlouvy tak, jak ji definuje česká právní věda⁶⁹. Smluvní vztahy ve Spojených státech jsou tedy inherentně synalagmatické (contractus bilaterales inaequales římského práva).

- Opční smlouva

Z důvodu nedílné spjatosti Opční smlouvy („Option Contract“) s výše uvedeným základním institutem protiplnění je pojednání o Opčních smlouvách zařazeno hned za ním. Opční smlouva je zvláštním druhem jakési kvaziakcesorické smlouvy, jejímž předmětem je závazek navrhovatele nerevokovat jinou jím učiněnou ofertu po předem stanovenou dobu. Druhou stranou Opční smlouvy je tedy konkrétní osoba, jíž byl daný návrh dříve adresován. Podstatným znakem je dále skutečnost, že osoba, které je návrh činěn, musí poskytnout navrhovateli protiplnění za to, že navrhovatel ponechá návrh po určitou dobu „otevřený“, tj. musí jí například zaplatit určitou peněžní částku za každý den trvání neodvolatelnosti návrhu. Jedná se o jediný nástroj, kterým může být docílena právně závazná neodvolatelnost konkrétního návrhu na uzavření smlouvy, neboť bez příslušné protihodnoty by navrhovatel za svůj závazek nerevokovat návrh po určitou dobu nezískal protiplnění, které je nutnou podmínkou pro právní závaznost smlouvy v americkém právu.

⁶⁹ Knappová, M.; Švestka, J. a kol. : Občanské právo hmotné, Svazek I., ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 156.

V praxi případy Opčních smluv vypadají tak, že navrhovatel učiní ofertu adresovanou konkrétní osobě (např. návrh prodeje movité věci, nabídku poskytnutí služeb apod.) s tím, že daná oferta vykazuje všechny níže uvedené pojmové znaky. Tato oferta, ač sama jedním z pojmových znaků smlouvy v americkém právu, je pak trochu zavádějícím způsobem označována za Opční smlouvu, což znamená, že pojmový znak jedné smlouvy zároveň představuje smlouvu sui generis sám o sobě. Z tohoto důvodu byla Opční smlouva výše popsána pomocí novotvaru „kvaziakcesorická“.

Dle § 87 (1) Restatementu se tedy oferta stává závaznou Opční smlouvou v okamžiku, kdy je takový návrh na uzavření smlouvy učiněn písemně, jasně identifikuje vzájemně dohodnuté protiplnění za závazek její neodvolatelnosti a doba trvání Opční smlouvy (tj. doba trvání neodvolatelnosti oferty) je přiměřená konkrétnímu účelu v dané věci.

Je zde tedy patrný rozdíl oproti české právní úpravě obsažené v § 43a odst. 3, odst. 4 a § 43b odst. 2 občanského zákoníku, kde odborná literatura⁷⁰ předpokládá, že strany si v souladu s tímto ustanovením mohou vymínit, že navrhovatel bude zavázán návrh neodvolat po určitou dobu, aniž by bylo zapotřebí poskytnout oblátovi jakoukoli protihodnotu. Ve Spojených státech by takovýto závazek bez protiplnění adresátovi nebyl právně relevantní a navrhovatel by tedy mohl svůj návrh kdykoli odvolat.

⁷⁰ Jehlička, O.; Švestka J.; Škárová M. a kol. : Občanský zákoník. Komentář. 6. vydání. C.H. Beck, Praha, 2001, str. 292–294.

Konečně Opční smlouvy představují jednu ze vzácných výjimek přípustnosti nominálního protiplnění, kdy navrhovaná protihodnota skutečně může být pouze symbolická a ve zcela extrémním a hrubém nepoměru k předmětnému plnění.⁷¹

- Pravidlo vnějších důkazů

V souvislosti s výše uvedeným je pro interpretaci smluvních podmínek v americkém právu též potřeba zmínit tzv. „Parole Evidence Rule“, nebo-li Pravidlo vnějších důkazů. Doslovný překlad „Pravidlo slovních důkazů“ by byl, stejně jako samotný originální název, dosti nepřesný, neboť se jedná nejen o slovní projevy, jednak ani nejde o procesní pravidlo týkající se důkazů, nýbrž o hmotněprávní pravidlo vymezující interpretační rozsah v americkém smluvním právu⁷². Je to vlastně pravidlo, které znemožňuje dovolání se vnějších důkazních prostředků („extrinsic evidence“), tedy těch projevů vůle (slovních i písemných), jež byly vykonány před podpisem předmětné písemné smlouvy, kterou se snaží některá ze smluvních stran doplnit či interpretovat právě pomocí takovýchto vnějších důkazů.

Souvisejícím pojmem je tzv. integrovaná smlouva („Integrated Contract“), což je dle § 209 (1) Restatementu kontrakt obsahující výslovné prohlášení, že daný písemný projev vůle představuje úplné a konečné ujednání obou smluvních stran. Pravidlo vnějších důkazů (resp. jejich nepřípustnosti) se dle § 213 Restatementu aplikuje na integrované smlouvy do té míry, že plně integrované smlouvy zcela a úplně ruší a nahrazují veškeré

⁷¹ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : Contract Law, Selected Source Materials, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. 224.

⁷² Rohwer, C.D.; Skrocki, A.M. : Contracts Nutshell, Thomson West, St. Paul, MN, 2006, str. 231.

předchozí dohody v jejich oboru působnosti (který determinuje soud), zatímco částečně integrované smlouvy pouze ruší a nahrazují dřívější úmluvy do té míry, do které jsou takové dřívější úmluvy v rozporu s předmětnou částečně integrovanou smlouvou. Nutno podotknout, že i přes prima facie jasnou definici integrovaných smluv leží dle § 209 (2) a § 210 (2) Restatementu rozhodnutí, zdali je daná smlouva integrovaná úplně, částečně či není integrovaná vůbec, výhradně na soudu, který status integrace dané smlouvy posuzuje. Coby prejudiciální otázku ještě před zahájením samotné interpretace sporných ustanovení.

Je tedy patrné, že interpretační postup u relevantních projevů vůle v americkém smluvním právu představuje dosti komplikovaný jev, a to zvláště v porovnání se svým značně minimalistickým protějškem v českém právu, kdy je v § 43 občanského zákoníku pouze obecně uvedena povinnost účastníků dbát na to, aby při úpravě smluvních vztahů bylo odstraněno vše, co by mohlo vést ke vzniku rozporu.

Dle kategorizace institutů amerického smluvního práva v této práci by se jednalo o nástroj kontraktní a reaktivní, neb je využíván při obraně proti tvrzení smluvní strany, že vnější důkazy (tj. předchozí slovní či písemná ujednání) tvoří nedílnou část předmětné právně závazné smlouvy.

- Požadavek písemné formy

Poslední z trojice interpretačně relevantních institutů specifických americkému smluvnímu právu je Požadavek písemné formy („Statute of Frauds“). Zatímco české právo má úpravu kogentního požadavku písemné formy smlouvy obsaženou pouze obecně v § 46 odst. 1 občanského zákoníku, který stipuluje, že písemnou formu musí mít smlouvy o převodech nemovitostí, jakož i jiné smlouvy, pro něž to vyžaduje zákon nebo dohoda účastníků (tj. odkazuje na konkrétní úpravu ve zvláštní části nebo na dispoziční volnost smluvních stran), americké smluvní právo uvádí v Restatementu (§§ 110 – 130) demonstrativní výčet pěti základních kategorií smluv, které musí mít písemnou formu pod sankcí relativní neplatnosti. Nutno podotknout, že americké smluvní právo nemá kogentně ustanovenou zásadu presumpce absolutní neplatnosti, není-li forma neplatnosti přímo vyžadována, jako je tomu v § 40a občanského zákoníku, neboť slovo „unenforceable“ se v americkém smluvním právu používá pouze pro míru neplatnosti odpovídající relativní neplatnosti v českém právu. Absolutní neplatnost je pak v americkém smluvním právu vyjádřena slovem „void“.

Mezi oněch pět kategorií smluv s předepsanou písemnou formou tedy patří (a) smlouvy mezi (budoucím) vykonavatelem poslední vůle a (budoucím) zůstavitelem, (b) ručitelské smlouvy, (c) smlouvy, kde je protiplněním jednostranný závazek uzavřít manželství, (d) smlouvy o převodu pozemku a (e) veškeré smlouvy s dobou plnění delší než jeden rok od uzavření. Tato poslední kategorie zahrnuje i smlouvy s vícero předměty plnění, kde stačí,

aby jen jeden dílčí závazek byl na plnění přesahující roční lhůtu (např. složitá pojistná smlouva, kde je jedna z pojistek uzavřena na dobu delší jednoho roku).

Tato obecná úprava se může měnit a mnohdy také mění v závislosti na odlišných kodifikacích v jednotlivých státech⁷³, ale tyto změny zpravidla spočívají v přidání dalších kategorií smluv s povinnou písemnou formou. Výše uvedený výčet lze tedy považovat za obecné minimum. Dle § 132 Restatementu je požadavek písemnosti zachován i pokud nejsou příslušné podpisy na stejné listině. Konečně § 139 Restatementu obsahuje výjimku z neplatnosti smluv spadajících do výše uvedených kategorií, a to pouze a jedině v krajním případě, kdy přiznání výjimky z neplatnosti nepsaných smluv (tj. uznání platnosti ústních dohod spadajících do výše uvedených pěti kategorií) představuje jediný možný způsob zabránění bezpráví. Americká právní nauka tuto velmi marginální výjimku z požadavku písemné formy smlouvy mnohdy srovnává s podobně komplementárním nástrojem Domahatelného slibu⁷⁴ (viz níže).

- Akceptace

Obdobně jako tomu bylo u diskurzu o ofertě v americkém smluvním právu, i komparace americké a české úpravy akceptace bude v mnohém vykazovat podobné prvky. Akceptace je v § 50 Restatementu definována jako manifestace souhlasu s podmínkami uloženými v ofertě navrhovatelem, a to způsobem a formou stanovenými navrhovatelem.

⁷³ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : Contract Law, Selected Source Materials, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. 231.

⁷⁴ Ibid, str. 236.

Jak již bylo výše popsáno, jedním z hlavních kritérií kategorizace smluv v americkém smluvním právu je třídění dle metody akceptace, a sice akceptace plněním, či akceptace komunikací závazku. Perfektní akceptace plněním vyžaduje, aby plnění bylo poskytnuto navrhovateli alespoň částečně (tj. okamžik akceptace plněním můžeme v praxi identifikovat např. již zahájením práce na díle, a nikoli tedy až okamžikem jeho finálního dokončení). Návrh však může být bez dalšího akceptován plněním jen v případech, kdy to umožňuje, tj. nemusí se jednat o explicitní ustanovení, ale možnost takového přijetí návrhu musí z obsahu oferty jasně vyplývat. Dle § 54 Restatementu není v případě akceptace plnění třeba jakékoli jiné notifikace adresáta navrhovateli kromě samotného zahájení plnění s výjimkou případu, kdy si dodatečnou notifikaci navrhovatel v ofertě sám vyhradí.

Naopak akceptace komunikací závazku (tj. závazného slibu přistoupit na podmínky oferty) je perfektní až v okamžiku, kdy daná komunikace byla provedena v úplnosti a celá. Dle § 52 Restatementu je k akceptaci oferty legitimována pouze osoba, která je v ofertě vybízena k poskytnutí protiplnění. Podobně jako v české právní úpravě musí akceptace v americkém právu podle § 58 Restatementu představovat zrcadlo oferty (tzv. „Mirror Image“), tj. musí být projeven souhlas se všemi dílčími podmínkami a přijetí návrhu smlouvy se musí týkat celé oferty nedílně. Akceptace obsahující odlišné podmínky je neplatná a stává se kontraofertou, podobně jako je uvedeno v §44 odst. 2 občanského zákoníku.

Hlavní odlišnosti akceptace v americkém a českém právu jsou jasně patrné v okamžiku nabytí účinnosti přijetí návrhu. Zatímco § 43c odst. 2 českého občanského zákoníku stanoví, že návrh nabývá účinnosti okamžikem, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli, v americkém smluvním právu platí podobné pravidlo akceptace pouze u výše zmíněných Opčních smluv. Naproti tomu obecná úprava akceptace, známá jako pravidlo „poštovní schránky“ („*Mailbox Rule*“) a obsažená v § 63 Restatementu, stanoví, že účinnosti akceptace, odpovídá-li formou a obsahem podmínkám oferty (tj. plnění – byť i částečné – či závazek plnit), je dosaženo již okamžikem, kdy takový projev vůle opustí akceptanta bez ohledu na to, zdali taková akceptace zastihne navrhovatele. Je tedy patrné, že odvolání přijetí návrhu smlouvy není v americkém smluvním právu možné, nestanoví-li oferta něco jiného. Ačkoli mohou nastat situace, kdy akceptant bude mít teoretickou možnost fyzického zpětvzetí projevu akceptace (tj. může vyndat dosud nevyzvednutý dopis z poštovní schránky apod.), z hlediska právní teorie takové zpětvzetí nemá vliv na účinnost akceptace, byť z hlediska praktického bude mít takové jednání s největší pravděpodobností účinek *de facto* odvolání akceptace, neboť navrhovatel nebude mít možnost se *ex post* dozvědět o akceptaci, resp. jejím (byť inherentně zákonně neúčinném) zpětvzetí⁷⁵.

Konečně poslední zde zmíněný rozdíl akceptace v českém a americkém smluvním právu spočívá v překvapivé neplatnosti axiomu, že mlčení (resp. nečinnost) neznamena souhlas. § 44 odst. 1 občanského zákoníku stipuluje, že mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamena přijetí návrhu, což česká právní nauka doplňuje tvrzením, že „*mlčení, resp.*

⁷⁵Burton, S.J.; Eisenberg, M.A. : *Contract Law, Selected Source Materials*, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. 213.

jiná nečinnost neznamenají ještě samy o sobě bez dalšího přijetí návrhu... proto i tehdy, jestliže např. navrhovatel uvede v návrhu, že nedostane-li do určité lhůty odmítavou odpověď, bude u obláta předpokládán souhlas s uzavřením smlouvy, není mlčení obláta přijetím návrhu, neboli oblát se nestává podle zásady „qui tacet consentire non videtur“ akceptantem“⁷⁶. Oproti tomu § 69 Restatementu upravuje případy, kdy je možné z mlčení vydedukovat souhlas a tedy přijetí návrhu, a to konkrétně situace, kdy navrhovatel v ofertě stanovil, že mlčení či nekonání znamená akceptaci a adresát v záměru návrh přijmout mlčí či nekoná, a též ve všech případech, kdy z minulého jednání stran či i jiných okolností důvodně vyplývá, že adresát by měl navrhovatele sám informovat, pokud návrh nepřijímá.

Tento případ povinnosti proaktivní notifikace nepřijetí návrhu, tj. jakési presumce přijetí smlouvy, není-li volním aktem manifestován jiný záměr, je pro české právo dosti neobvyklým jevem a měl by být brán v potaz při jakékoli budoucí analýze metod a modalit akceptace v systému Common Law.

⁷⁶ Jehlička, O.; Švestka J.; Škárová M. a kol. : Občanský zákoník. Komentář. 6. vydání. C.H. Beck, Praha, 2001, str. 295.

IV (2) Extrakontraktní instituty

Již samotná kategorie „extrakontraktních“ právních konceptů v rámci smluvního práva se zdá být protimluvem. Myšlenka, že by soubor právních norem upravujících závazkové smluvní vztahy měl zároveň se samozřejmostí vlastní Restatementu obsahovat též právní pravidla řešící zhojení situace vzniklé bez existence jakéhokoli smluvního vztahu, působí jako oxymoron. Hned na začátku je nutno tyto okolnosti odlišit od situace, kdy je uzavřena smlouva, jež je posléze uznána absolutně či relativně neplatnou, ať už *ex tunc* či *ex nunc*. Extrakontraktní instituty totiž řeší situace, kdy vůbec nebyly naplněny podmínky existence objektivně zaznamenaného právně relevantního projevu vůle, se kterým právo pojí vznik smlouvy, tj. nedošlo ani k ofertě, ani k akceptaci a existence protiplnění nebyla etablována. Z hlediska obecně větší obtížnosti domáhání se nápravy a omezeného okruhu možností náhrady škody se extrakontraktní instituty vždy inherentně užívají subsidiárně k institutům kontraktním, a to logicky pouze při výše uvedené absenci existence smlouvy. Tato práce se detailněji zaměřuje zejména na tři extrakontraktní doktríny, a sice na doktrínu Domahatelného slibu („*Promissory Estoppel*“), již dříve letmo zmíněnou doktrínu Smlouvy vyplývající z práva („*Implied in Law Contract*“) a doktrínu Materiálního prospěchu.

- Doktrína Domahatelného slibu

České právní slovníky poněkud zavádějícím způsobem překládají Promissory Estoppel coby „překážku uplatnění nároku ze slibu“. Staroanglické (původně francouzské) slovo „estoppel“ sice lze přeložit jako „překážku“, ale tento institut v podání amerického smluvního práva rozhodně neznamena, že existuje překážka uplatnění jakéhosi nároku ze slibu, nýbrž naopak - že samotný slib, ač rozhodně nesplňující náležitosti právně závazné smlouvy, může sám být překážkou v uplatnění tvrzení slibující strany, že takový slib je nevymahatelný. Promissory Estoppel tedy znamená, že samotnému slibujícímu může být jeho slib překážkou při pozdějším vznesení námitky, že daný slib je nezávazný. Vzhledem k jisté kostrbatosti tohoto opisného překladu je v této práci doktrína „*Promissory Estoppel*“ trochu obrazně, avšak přesto akurátně překládána jako doktrína „Domahatelného slibu“.

Vzhledem k dříve popsaným striktním nárokům na naplnění podmínek oferty, akceptace a protiplnění, aby smlouva v americkém právu byla vůbec právně uznatelná, je logické, že podmínky domahatelnosti pouhého slibu budou velmi specifické a taxativně a kumulativně stanoveny. Restatement v § 90 (1) proto uvádí, že slib, u kterého může slibující strana rozumně předpokládat, že jí vzbudí komisivní či omisivní jednání od adresáta slibu či třetí strany, a který takové jednání také skutečně zapříčiní, je slibem závazným, avšak pouze za předpokladu, že je domáhání se právní závaznosti takového slibu jediným možným prostředkem k odvrácení bezpráví.

Pro koncept Domahatelného slibu je klíčovým pojmem tzv. „detrimental reliance“, čili spolehnutí se na předmětný slib k vlastní tíži⁷⁷. Lze tedy říci, že americké smluvní právo paradoxně umožňuje, aby byl pouhý neformální slib uznán právně závazným, pokud jsou kumulativně splněny následující podmínky : (i) slib je jasně komunikován slibující stranou adresátovi slibu, přičemž nezáleží na konkrétní formě či metodě komunikace; (ii) slibující strana předpokládá či by rozumně měla předpokládat, že slib je způsobilý zapříčinit jednání či naopak způsobit strpení jednání ze strany adresáta slibu nebo třetí strany; (iii) účinek slibu předpokládaný v (ii) skutečně nastane; (iv) takový účinek spočívající v komisivním či omisivním jednání adresáta slibu nebo třetí strany způsobí v přímé příčinné souvislosti adresátovi či třetí straně objektivně kvantifikovatelnou škodu; a (v) úspěšné domáhání se právní závaznosti takového slibu představuje jediný možný způsob odvrácení bezpráví.

Nutno zdůraznit, že v českém překladu je důrazně používán termín „domahatelný“ a nikoli vymahatelný. Strana, jíž bylo slíbeno plnění, se totiž může domáhat určitých práv spojených se škodou jí vzniklou v přímé příčinné souvislosti s daným slibem, ale zásadně se nemůže domoci výkonu slibu jako takového.⁷⁸

Pro přiblížení lze uvést modelový praktický příklad. Osoba A jasně a nepochybně komunikuje osobě B, že jí počátkem příštího týdne trvale přenechá svůj starý a téměř nepojízdný vůz, který osobě A pouze zabírá cenné místo. Osoba B s díky souhlasí, neb

⁷⁷ Murphy, E.J.; Speidel, R.E.; Ayres, I. : Studies in Contract Law, Sixth Edition, Foundation Press, New York, NY, 2003, str. 128.

⁷⁸ Rohwer, C.D.; Skrocki, A.M. : Contracts Nutshell, Thomson West, St. Paul, MN, 2006, str. 170n.

plánuje staré vozidlo znovu uvést do pojízdného stavu. V této situaci se zásadně nejedná o kontrakt, neboť osoba A nepřenechává osobě B vozidlo za úplatu, tj. chybí prvek protiplnění. Osoba B v očekávání obdržení vozidla od osoby A nakoupí náradí na jeho opravu a též materiál, aby na své zahradě mohla pro vozidlo postavit přístřešek. Počátkem rozhodného týdne si však osoba A celou věc rozmyslí a rozhodne se vozidlo osobě B nepostoupit. Osoba B se v tomto případě nemůže žádným způsobem domáhat vykonání slibu, tj. převedení/postoupení vozidla od osoby A, nicméně může se domáhat již výše popsanych „reliance damages“ – tj. náhrady škod vzniklých v přímé souvislosti s očekáváním plnění dle daného slibu. Osoba B tedy bude moci u soudu z titulu validního „*Promissory Estoppel*“ nárokovat náhradu škody, tj. proplacení náradí zakoupeného za účelem opravy auta a materiálu určeného pro stavbu přístřešku pro vozidlo⁷⁹.

Doktrína Domahatelného slibu tedy patří mezi extrakontrakční instrumenty smluvního práva, neboť je zásadně použita pouze a jedině subsidiárně k situacím, kdy je uzavřena smlouva a případné náhrady škody z titulu jejího porušení se lze domáhat standardními prostředky. Jedná se o nástroj reaktivní oproti nástroji proaktivnímu, neboť strana, jíž bylo slibováno, může doktrínou Domahatelného slibu pouze defensivně napadnout tvrzení slibující strany, že její slib byl nezávazný, a tudíž právně irelevantní. Pro úplnost však nutno podotknout, že ustálené rčení, že „*doktrína Promissory Estoppel je štítem, nikoli mečem*“, jež potvrzuje reaktivní charakter tohoto nástroje a jež je známo i v Evropě, je vlastní anglickému Common Law, operujícímu též s doplňujícím

⁷⁹ Murphy, E.J.; Speidel, R.E.; Ayres, I. : Studies in Contract Law, Sixth Edition, Foundation Press, New York, NY, 2003, str. 161.

instrumentem tzv. „*Equitable Estoppel*“, a nikoli jeho americkému protějšku, kterému je „*Equitable Estoppel*“ zcela neznámý.

Konečně, jelikož je doktrína Domahatelného slibu extrakontraktním nástrojem, časové dělení či zařazení dle doby realizace podle hlediska oferta/akceptace je neaplikovatelné.

Český ekvivalent takového právně relevantního slibu umožňující alespoň částečnou náhradu při absenci jakéhokoli smluvního ujednání lze snad najít pouze nepřímo a částečně, a to v případě veřejného příslibu dle § 850 an. občanského zákoníku. Podobnost lze najít v právní závaznosti jednání, které je jednostranným aktem, při němž se osoba veřejně prohlašující zaplacení odměny či slibující poskytnutí jiného plnění zavazuje vůči jednomu nebo i několika z blíže neurčeného počtu osob, splní-li podmínky obsažené v příslibu. Jak je však patrné, tento příslib počítá s protiplněním v podobě vyhovění podmínkám veřejného příslibu, zatímco doktrína Domahatelného slibu je vystavěna na absolutní absenci jakékoli protihodnoty ze strany, již je činěn slib. Též veřejnost není nutnou podmínkou komunikace – postačí, pokud je projev vůle jasný a významově nepochybný. Situace, jež v České republice upravují normy veřejného příslibu, jsou ve Spojených státech standardními unilaterálními explicitními faktickými smlouvami („*Implied in Fact Contracts*“).

Na závěr je nutno vyvrátit mnohdy mylnou představu, že doktrína Domahatelného slibu se aplikuje jen v případech, kdy je předmětem slibu dar, tj. v situacích v České republice upravených ustanoveními o darovací smlouvě dle § 628 an. občanského zákoníku.

Jelikož i výše uvedený příklad příslibu převedení vozidla může prohloubit takovouto zavádějící představu, je o to důležitější zdůraznit, že americká judikatura uplatnila doktrínu Domahatelného slibu v mnoha rozličných situacích, včetně případu, kdy se zaměstnankyně k vlastní tíži spolehla na závazek (splňující kritéria § 90 (1) Restatementu) výplaty bonusu ke mzdě ze strany svého zaměstnavatele apod.

- Smlouvy vyplývající z práva („*Implied-in-Law Contracts*“)

„*Implied-in-Law Contracts*“ jsou pro účely této práce záměrně trochu kostrbatě překládány jako „Smlouvy vyplývající z práva“ z toho důvodu, že při jiném překladu inherentně hrozí záměna těchto smluv s již zmíněnými implicitními faktickými smlouvami („*Implied Contracts – Contracts Implied in Fact*“). Zatímco implicitní faktické smlouvy představují velmi široký okruh všech situací zahrnujících ústní neformální smluvní vztahy (kupní smlouva uzavřená u pokladny při koupi zboží v obchodu apod.), tak Smlouvy vyplývající z práva coby terminus technicus představují specifický případ právní fikce, kdy je existence smlouvy implicitně vyvozena z konkrétních skutkových okolností, pokud je taková fikce jediným prostředkem odvrácení nespravedlnosti či zamezení bezdůvodného obohacení⁸⁰.

Tyto smlouvy jsou též záměrně překládány coby „Smlouvy vyplývající z práva“, a nikoli ze „zákonů“ či „zákona“, neboť důraz je dán právě na aspekt vytváření fikce k dotvoření stavu tak, jak by měl být po právu, tj. aby se zabránilo bezpráví. Pojem spravedlnosti zde

⁸⁰ Murphy, E.J.; Speidel, R.E.; Ayres, I. : *Studies in Contract Law*, Sixth Edition, Foundation Press, New York, NY, 2003, str. 109.

představuje klasický koncept „Equity“ živený judikaturou Common Law a nemající žádnou úpravu v zákonech či jiných kodifikacích, proto by překlad „Smluv vyplývajících ze zákona“ nebyl správný.

Nejběžnějším příkladem těchto smluv jsou tzv. „Good Samaritan Contracts“, tj. případy poskytnutí bezodkladné pomoci při odvracení právě trvající hrozby na zdraví nebo majetku. Na základě fikce existence takovéto „samaritánské dohody“ např. může motorista, který u vozovky objeví zraněného řidiče, poskytnout mu první pomoc a přepraví jej vlastním vozem do nemocnice, chtít po zraněném řidiči náhradu výdajů vzniklých zachraňujícímu motoristovi při poskytnutí péče a následné přepravě. Vzhledem k tomu, že primárním účelem existence fikce platné smlouvy je odvrácení nespravedlnosti zatěžující osobu poskytující plnění, pak je logické, že se „samaritánské dohody“ zásadně neaplikují na případy profesionálního poskytnutí pomoci příslušnými státními záchrannými složkami či na případy pomoci na základě již existujícího smluvního vztahu.

Poněkud šedou oblastí zůstává scénář, kdy by podobnou pomoc poskytl lékař či profesionální záchranář mimo výkon své služby. Právní nauka ve Spojených státech v současnosti zastává názor, že takový zákrok by šlo subsumovat pod fikci „samaritánské dohody“ a takový „samaritán“ by z optiky smluvního práva měl nárok na náhradu výdajů, neboť plnil coby soukromá osoba. Možný postih příslušnou profesní komorou za jednání porušující mravnostní normy stanov dané komory (tj. jednání, kdy se člen komory dožaduje úhrady svého úkonu soudní cestou) je z hlediska smluvního práva irelevantní.

Z výše uvedeného lze vyčíst jistou podobu institutu Smluv vyplývajících z práva s českým jednatelstvím bez příkazu tak, jak jej definuje § 742 občanského zákoníku, jenž stipuluje, že *„obstará-li někdo, aniž je k tomu oprávněn, cizí záležitost, aby odvrátil hrozící škodu, je ten, jehož záležitost byla obstarána, povinen nahradit jednatelem bez příkazu nutný náklad..“* Mezi klíčové rozdíly obou institutů patří po formální stránce skutečnost, že jednatelství bez příkazu na rozdíl od Smluv vyplývajících z práva explicitně nevytváří fikci existence smluvního vztahu; po materiální stránce je pak rozdíl v rozsahu působnosti obou institutů. Zatímco fikce Smluv vyplývajících z práva se vztahují na velmi úzký okruh situací, zejména na výše popsané „samaritánské dohody“ a jiné případy bezodkladného ohrožení zdraví či majetku, tak jednatelství bez příkazu upravuje v § 743 občanského zákoníku i případy, kdy nejde o odvrácení hrozící škody, a stanoví podmínku nutného souhlasu před obstaráním dané věci. Fikce Smluv vyplývajících z práva však takovéto případy nezahrnují, stejně jako pod ně nelze subsumovat další modalities českého jednatelství bez příkazu, jako okolnosti náhrady škody dle § 744 občanského zákoníku. Pro úplnost je nutno dodat, že v americkém právu by případ obstarání věci se souhlasem beneficianta představoval smluvní vztah za předpokladu, že by při poskytnutí souhlasu k jednání bylo současně nabídnuto protiplnění. Co se týče náhrady jiných škod než nákladů vzniklých jednající osobě v souvislosti s plněním Smluv vyplývajících z práva, pak by zpravidla takové škody byly uplatněny v občanskoprávním řízení z titulu spáchání nedbalostního občanskoprávního deliktu (*„negligent tort“*).

Smlouvy vyplývající z práva jsou tedy poměrně vzácným a idiosynkratickým případem fikce existence smlouvy v americkém smluvním právu, který však má alespoň částečný protějšek v podobě jednatelství bez příkazu v České republice. Smlouvy vyplývající z práva jsou proaktivním extrakontraktním nástrojem, a nelze je tedy kategorizovat dle časového hlediska vzniku.

- Doktrína Materiálního prospěchu

Doktrína Materiálního prospěchu představuje v americkém smluvním právu zcela ojedinělý případ přípustnosti protiplnění poskytnutého již před uzavřením smlouvy (tzv. „minulého protiplnění“). Americká právní nauka je nejednotná v názoru na formální zařazení doktríny Materiálního prospěchu. Někteří autoři⁸¹ ji subsumují pod nauku o protiplnění a přistupují k ní coby *consideration sui generis*, zatímco jiní⁸² v ní vidí specifický případ Smluv vyplývajících z práva. Tato práce řadí doktrínu Materiálního prospěchu mezi extrakontraktní nástroje, neboť vytváří fikci existence řádného právně relevantního protiplnění, a v důsledku tudíž i smluvního vztahu. Jedná se o nástroj reaktivní, neboť je v praxi primárně používán jako reakce na náhlé zastavení dosud probíhajícího plnění (viz níže). Stejně jako v minulých dvou případech je třídění dle časového hlediska neaplikovatelné.

Doktrína Materiálního prospěchu („*Material Benefit Rule*“), též alternativně známá pod názvem „doktrína Morální obligace“ („*Moral Obligation*“), je definována v § 86 (1)

⁸¹ Rohwer, C.D.; Skrocki, A.M. : *Contracts Nutshell*, Thomson West, St. Paul, MN, 2006, str. 126n.

⁸² Murphy, E.J.; Speidel, R.E.; Ayres, I. : *Studies in Contract Law*, Sixth Edition, Foundation Press, New York, NY, 2003, str. 109.

Restatementu následovně : „*Příslib plnění za prospěch dříve získaný slibující stranou od strany, které je příslib činěn, je závazný v míře nutné k zabránění nespravedlnosti*“⁸³.

V druhém odstavci § 86 Restatementu jsou pak uvedeny výjimky z tohoto pravidla, a to konkrétně situace, kdy je přislíbené plnění darem nebo kdy je takové plnění v nepoměru s dříve získaným prospěchem.

Jedná se tedy o další manifestaci představy „Equity“ v Common Law coby obecné spravedlnosti, jež musí být dosažena a chráněna. V tomto případě je však zvlášť patrná i ona ingerence morálky, jak je zřejmé z níže uvedeného judikátu, který je zde detailně popsán zejména kvůli neobvykle jasnému a až archetypálnímu vykreslení okolností charakteristických pro aplikaci této doktríny, stejně jako pro ratio decidenci a obiter dictum samotného precedenčního enunciátu.

V kauze *Webb v. McGowin*, 27 Ala.App. 82, 168 So. 196, došlo k těžkému úrazu Webba při úspěšném pokusu o záchranu života McGowina. Webb stál na vyvýšené platformě a chystal se shodit dolů těžké nářadí, což byl obvyklý obecně známý postup při jeho zaměstnání. V okamžiku, kdy odjišťoval popruhy držící nářadí, si všiml, že do prostoru, kam má nářadí spadnout, náhle vkročil McGowin. Webb na poslední chvíli chytil za popruh a strhl padající nářadí směrem od McGowina, čímž si ale způsobil mnohočetné zlomeniny s trvalými následky.

⁸³Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : Contract Law, Selected Source Materials, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. 223.

Nezraněný McGowin následující měsíc prohlásil, že jako protiplnění („in consideration of“ – pozn. autora) za Webbův čin, jímž mu zachránil zdraví a život a při kterém si sám přivodil mnohá zranění, Webbovi slibuje platit měsíční částku 30 dolarů až do Webbovy smrti. McGowin takto platil téměř deset let až do své vlastní smrti, kdy však jeho právní nástupci platby Webbovi zastavili. Webb se proto obrátil na soud, z jehož publikovaného rozhodnutí lze extrapolovat následující čtyři kumulativní podmínky, jejichž naplněním soud odůvodnil přiznání nároku na pokračování plateb od McGowinových právních nástupců a které vzhledem k precedenčnímu charakteru tohoto judikátu v právní praxi komplementárně doplňují a dokreslují výše zmíněné ustanovení §86 Restatementu :

- a. poskytnuté plnění (zde Webbův čin) má natolik vysokou hodnotu (zde záchranu života), že slíbené finanční protiplnění není a nemůže být jemu neadekvátní;
- b. strana činící závazek (zde McGowin) opravdu získala (tj. nestačí pouhá způsobilost získat, ale je nutný skutečný následek) materiální prospěch, se kterým soudobé chápání spravedlnosti („Equity“) pojí vznik morální obligace (která je však sama o sobě bez dalšího nevymahatelná) a za který se posléze explicitně rozhodl odvděčit;
- c. takový explicitní závazek lze chápat jako ratifikaci či afirmaci předmětného činu a tím zakládá právní fikci, že takový čin byl poskytnut na základě žádosti (zde ze strany McGowina); a tudíž
- d. je zde dokázána existence protiplnění (ač technicky minulého, tj. dříve poskytnutého) ve smyslu smluvního práva a předmětná dohoda tedy

obsahuje všechny tři hlavní pojmové znaky (oferta a návrh protiplnění ze strany McGowina a akceptace ze strany Webba).

Jelikož v předkládané kauze byly tyto podmínky splněny, soud právně posoudil McGowinův příslib Webbovi coby regulérní a závazný kontrakt. V porovnání s českým právním řádem má zajímavou roli právě onen aspekt morálky či dobrých mravů. Jak je patrné z výše citované kauzy (avšak nikoli už takto explicitně z ustanovení Restatementu), koncept morální obligace či povinnosti je integrálně spjat se samotným materiálním prospěchem – ačkoli morální povinnost sama o sobě nevyvolá právní účinky (byť existence alternativního názvu pro doktrínu Materiálního prospěchu, a sice „doktrína Morální obligace“, může takovou představu mylně navodit), v okamžiku současného zisku materiálního prospěchu se stává právně vymahatelnou. Toto pravidlo sice neplatí bez dalšího *vice versa*, tj. materiální prospěch v dostatečné míře nemusí nutně zároveň splňovat představu morální povinnosti, nicméně *de facto* se tak v drtivé většině případů děje, neboť v případě zisku materiálního prospěchu naplňujícího ustanovení §86 Restatementu bývá vytvoření fikce smluvního vztahu se souvisejícím umožněním kompenzace zároveň i morální povinností.

Jde tedy o ochranu morálky v pozitivním slova smyslu, kdy je za výše zmíněných podmínek doktrína Materiálního prospěchu aktivně propagována s teleologickým cílem udržení a utvrzení představy morálky, zatímco v českém právním řádu je ochrana morálky, popř. dobrých mravů, zpravidla omezena na pouhé negativní vytyčení případů, kdy se ruší platnost smluvních vztahů z důvodu rozporu s dobrými mravy dle § 39

občanského zákoníku. Zatímco americké právo má tendenci preferovat morální normy vnuknutím jejich právní závaznosti⁸⁴, tj. aktivně povyšovat takové jednání na jednání právně relevantní, za které je možno očekávat protiplnění, české právo naopak spíše pasivně zbavuje právní relevance ty normy, které jsou v rozporu s dobrými mravy.

Americké smluvní právo sice též obdobně pojí zánik platnosti smlouvy se špatnou vírou („Bad Faith“), ale tuto pasivní kontrolu morálky vykonává souběžně s výše zmíněnou složkou aktivní kontroly, mimo jiné v podobě doktríny Materiálního prospěchu/Morální obligace, ale i formou mnohdy kontroverzních případů soudních rozhodnutí s vysokou mírou aplikace diskrečního uvážení⁸⁵.

Zde končí pojednání o vybraných kontraktních a extrakontraktních prvcích v americkém smluvním právu, jejich vzájemné porovnání a analýza similarit a odlišností oproti smluvnímu právu českému. Tato kapitola měla za cíl nejen vytvoření základní představy o americkém smluvním právu, ale i přiblížení jeho praktického fungování a jeho (optikou českého práva) někdy zřejmých, jindy však méně očekávaných dopadů.

⁸⁴ Hall, K.L. : The Oxford Companion to American Law, Oxford University Press, New York, NY, 2002, str. 275.

⁸⁵ Ibid, str. 437.

V. Komparační tabulka a shrnutí

Níže uvedená orientační tabulka představuje přehledný souhrn nejdůležitějších informací a rozdílů týkajících se předmětu zkoumání a, vycházejíc přitom z provedené komparace, shrnuje hlavní výstupy práce katalogizované dle kategorizačních klíčů použitých v kapitole IV. Ve sloupci „Závažnost dopadu“ se popisuje síla efektu, který neporozumění či neregistrování daného odklonu od české právní úpravy může mít na správnou orientaci v americkém smluvním právu, a tedy i pravděpodobnost následků omylu v dané věci. Stupně závažnosti dopadu tedy nejsou absolutní, nýbrž pouze relativní vůči sobě.

Pojem	Popis	Rozdíl oproti právu ČR	Sféra relevance	Závažnost dopadu
Jednostranná smlouva	Smlouva, kdy akceptace není komunikována závazkem plnit, ale rovnou samotným plněním.	České právo rozumí pod pojmem jednostranné smlouvy/jednostranného právního aktu kvazikontrakt, tj. zcela odlišný druh závazkového vztahu.	Obecná	Zásadní
Neplatnost	Neplatností smlouvy se rozumí neplatnost relativní; absolutní neplatnost je vyjádřena slovem „void“.	Obecně platí, že neplatnost je v českém občanském zákoníku považována za absolutní není-li stanoveno jinak.	Obecná Kontraktní	Střední
Prameny	Primární: Ratio decidendi; zákony, nařízení apod.; Sekundární: Obiter Dictum, odborné texty apod.	Americké prameny jsou hlavně založeny na soudních precedentech. Primární prameny: přímo závazné, sekundární nikoli. V rozsudku soudu je závazné pouze Obiter Dictum. Ambivalentní pozice Restatement/UCC	Obecná	Střední

Pojem	Popis	Rozdíl oproti právu ČR	Sféra relevance	Závažnost dopadu
Restatement & UCC	Soukromá modelová kodifikace daného právního odvětví.	Pro právo ČR nezvyklý jev – nutno pamatovat, že právně závaznými se tyto kodifikace stávají až recepcí zákonodárnyými sbory.	Obecná Kontraktní	Střední
Oferta	Veskrze obdobná úprava jako v ČR. Judikatura vytvořila objektivní teorii právní interpretace.	Reklama může být za splnění určitých podmínek v USA ofertou. Oferta v USA zaniká smrtí či zbavením způsobilosti, v ČR nikoli.	Kontraktní Oferta	Nízká
Protiplnění	Esenciální pojem, bez kterého není platné smlouvy. Může být disproportční, ne však předstírané.	Inherentní institut Common Law, v kontinentálním právu neznámý. Vylučuje asynallagmatické vztahy. Musí být výsledkem smlouvání/dohody.	Kontraktní Oferta Akceptace	Zásadní
Opční kontrakt	Návrh na uzavření smlouvy po určitou dobu neodvolatelný.	Narozdíl od české úpravy musí být jasně stanoveno protiplnění, tj. kompenzace za neodvolatelnost návrhu.	Kontraktní	Nízká
Pravidlo vnějších důkazů	Interpretační pravidlo.	Oproti ČR poměrně detailně a formálně upravená pravidla interpretace projevů vůle během uzavření smluvních vztahů.	Kontraktní Reaktivní	Nízká
Požadavek písemné formy	Zejména relevantní pro smlouvy ohledně vykonání poslední vůle; ručení; převodu majetku a s dobou plnění nad 1 rok .	Kogentní ustanovení, s kterým je důležité být seznámen. Zvláště úprava o smlouvách s dobou plnění nad 1 rok je typická pro americké smluvní právo.	Kontraktní	Střední
„Mailbox Rule“	Akceptace oferty je účinná jakmile opustí akceptanta, tj. již odesláním.	V ČR je akceptace oferty účinná až okamžikem doručení navrhovateli.	Kontraktní Akceptace	Zásadní

Pojem	Popis	Rozdíl oproti právu ČR	Sféra relevance	Závažnost dopadu
Doktrína „Domahatelného slibu“	Podmíněná možnost domoci se náhrady nákladů vzniklých ze spolehnutí na slib.	Pravidlo z Equity v kontinentálním právu neznámé, ale velmi důležité v Common Law. Podmínky striktně dány.	Extra-kontraktní Reaktivní	Zásadní
Smlouva vyplývající z práva	Právní fikce smlouvy, žádá-li si tak morálka & Equity.	Koncept podobný jednatelství bez příkazu v ČR, ale s mnohými změnami	Extra-kontraktní Proaktivní	Střední
Doktrína Materiálního prospěchu	Zpětné uznání protiplnění, žádá-li si tak morálka & Equity.	Manifestace proaktivní teorie morálky dle Equity.	Extra-kontraktní Proaktivní	Střední

Ačkoli výše uvedená tabulka upozorňuje na hlavní rozdíly, nemělo by se zapomenout, že americké a české smluvní právo pojí i mnohé podobnosti, zejména co se zásad „*pacta sunt servanda*“ či „*nemo turpitudinem suam allegare potest*“ nebo některých modalit oferty týče.

Část C

Vybrané americké teorie mezinárodního práva soukromého a vzájemné vlivy právních řádů České republiky a Spojených států

VI. Soudobé teorie mezinárodního práva soukromého v USA

Současný stav právního myšlení v oblasti mezinárodního práva soukromého ve Spojených státech by se dal nejlépe vystihnout jako trochu rozpačitá syntéza postulátů tzv. Scholastické revoluce a modelových norem druhého Restatementu (Conflict of Laws)⁸⁶, který však sám těžil z tezí Scholastické revoluce.

VI. (1) Teorie „Scholastické“ revoluce

První Restatement (Conflict of Laws) si vysloužil kritiku zejména kvůli své základní struktuře a podobě – jednalo se o velmi kazuistický soubor konkrétních kolizních norem sloužící spíše jako taxativní výčet jednotlivých právních problematik a k nim přiřazených kolizních norem podobně jako v již dřívější ukázce úpravy občanskoprávních deliktů s mezinárodněprávním prvkem v prvním Restatementu (Conflict of Laws)⁸⁷. Téměř zcela chyběly obecnější normy, základní výkladové principy, generální klauzule či teleologická ustanovení sloužící jako návod pro řešení situací, které by nebyly upraveny v jednotlivých odstavcích tohoto Restatementu. Nutnou reakcí na něj, resp. na jeho nedostatky tedy byly čtyři teorie mezinárodního práva soukromého, které se v současnosti obecně označují „Scholastickou“ revolucí. Pojem revoluce je zde nutno

⁸⁶ Dále viz Kapitola VI.(2).

⁸⁷ Viz str. 35.

brát s jistou rezervou – nejednalo se o cíleně vedenou jednotnou frontu, ale o na sobě nezávisle vytvářené teorie (byť později navzájem se ovlivňující/na sebe odkazující), jejichž jednotícím faktorem byla negace prvního Restatementu (Conflict of Laws)⁸⁸. Právě rozsah změn oproti prvnímu Restatementu (Conflict of Laws) byl důvodem popularizace názvu revoluce – oproti spíše evolučnímu charakteru vývoje mezinárodního práva soukromého v Evropě.

Pro účely této práce můžeme Scholastickou revoluci rozdělit na dvě vlny či fáze. První fází je teorie Analýzy vládního zájmu („*Governmental Interests Analysis*“) Brainerda Currieho a teorie Lex-foři Alberta Ehrenzweiga. Druhou fází by pak představovala Funkční analýza Donalda Trautmana a Arthura von Mehrena a teorie tzv. Významově orientovaných přístupů („*Value-Oriented Approaches*“). Zejména u první fáze je patrná určitá inspirace statuistickým členěním⁸⁹ působnosti právních norem a vztahů jimi založenými⁹⁰ namísto mechanického přiřazování kolizních pravidel konkrétním právním jevům či typům smluv, jak tomu bylo u prvního Restatementu (Conflict of Laws). I proto se Currie a Ehrenzweig nazývají neo-statuisty⁹¹.

Analýza vládního zájmu se snaží oprostít od příliš silné závislosti na kolizních normách a namísto toho přiřazuje hlavní úlohu interpretaci a výkladu samotných právních norem místními soudy. Currie (inspirován již zmíněným Cookem) tvrdí, že „*není problém*

⁸⁸ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 25.

⁸⁹ Cramton, R.C., Currie, D.P., Kay, H.H. „Conflict of Laws“ 4th edition West, 1987, str. 58 an.

⁹⁰ Viz str. 32.

⁹¹ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 26.

*stejnými interpretačními nástroji, kterými vykládáme např. časová ustanovení právních norem, určovat i otázky mezinárodněprávních prvků.*⁹² Currie se tedy v první řadě věnuje nikoli mechanickému přiřazení kolizní normy ze seznamu, pro které stačí pouze identifikovat druh právní normy, ale klasické právní analýze a interpretaci obsahu těchto norem, tj. jejich logickému a jazykovému výkladu. Zejména u smluvního práva se tak Currie nespokojí s pouhým „škatulkováním“ smlouvy dle materie, ale připouští nutnost hlubší ad hoc analýzy smluvního obsahu.⁹³ Poté přistupuje Currie k integraci eponymního prvku „vládního zájmu“⁹⁴, kterýžto má stát, z kterého předmětná právní norma „vyzařuje“: *„Soud by měl zvážit, zda-li vztah státu, kde je kauza projednávána, k projednané kauze, tj. k jejím stranám, transakcím, obsahu a způsobu litigace, je dostatečný pro to, aby mohla být daná kauza subsumována pod sféru vládního zájmu takového státu a mohlo tak být legitimováno tvrzení, že stát má v daném konkrétním případě zájem na aplikaci svých pravidel.*⁹⁵ Takový vládní zájem tedy není pouhým jednostranným přáním státu, jehož soud projednává předmětnou kauzu, nebo státu, který je jinak zainteresovaný, aplikovat své právo, ale důsledek aplikace diskrečního uvažování nezávislého soudu, který analyzuje právo jednotlivě případ od případu a výše citované Currieho pravidlo tak používá spíše jako „guideline“ či normu de lege feranda – něco, co by při použití prvního Restatementu (Conflict of Laws) bylo vzhledem k jeho mechanické kauzistice vyloučeno. Dle Currieho může analýza soudu vyústit v jeden z následujících případů:

⁹² Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 26.

⁹³ Currie, B. Selected Essays on Conflict of Laws, Duke University Press, 1963, str. 629 an.

⁹⁴ „Governmental Interest“ je v této práci záměrně překládáno jako vládní zájem a nikoli mocenský zájem, neboť z kontextu Currieho teorie jasně vyplývá požadavek, aby daný zájem byl příslušně legitimován – nejedná se tak o jakoukoli moc, ale o legitimní moc vládní.

⁹⁵ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 27.

- (a) Soud rozhodne, že pouze jednomu ze zainteresovaných států náleží skutečný vládní zájem (vzorec nepravého konfliktu – „*False Conflict*“)
- (b) Soud rozhodne, že více než jednomu ze zainteresovaných států náleží skutečný vládní zájem (vzorec pravého konfliktu – „*True Conflict*“)
- (c) Soud rozhodne, že ani jednomu ze zainteresovaných států nenáleží skutečný vládní zájem (vzorec žádného konfliktu – „*No-Interest/No-Conflict*“)

V případech sub (a) by dle Currieho soud aplikoval právo jediného zainteresovaného státu, což by v drtivé většině případů byl stát, jehož soud případ projednává. V případech sub (b) by však dle Currieho bylo též záhodno aplikovat právo fóra, neb jakýkoli jiný soud by pravděpodobně byl *forum nonconveniens*.⁹⁶ Právě způsob rozhodování v případech pravého konfliktu vysloužil Curriemu kritiku za tzv. „*forum-bias*“, neboli protežování práva místa přelíčení na úkor jiných, možná vhodnějších právních ráďů. Též nutno zmínit, že Currie v odpovědi na kritiky později definoval ještě čtvrtou skupinu – oblast tzv. domnělých konfliktů („*Apparent Conflicts*“), kde každý ze zainteresovaných států by sice měl na základě svého ústavního práva legitimní vládní zájem, ale samotný konflikt je nakonec zažehnán díky adopci umírněného právního výkladu a neextenzivní definice zájmu státu buď jedním nebo oběma státy.⁹⁷ Tato skupina měla objasnit „šedá místa“ mezi kategoriemi pravých a nepravých konfliktů. Z výše uvedeného je patrné, že Currieho rozdělení není bezchybné, nicméně oproti prvnímu Restatementu (*Conflict of*

⁹⁶ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : *Conflict of Laws*, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 28.

⁹⁷ Currie, *The Disinterested Third State*, 28 *Law & Contemp. Prob.* 754 na str. 763, 764, In: Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : *Conflict of Laws*, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 28.

Laws) přichází s obecnější metodikou práce s mezinárodněprávním prvkem a nenutí soudu roli pouhého identifikátora typu smluv, popř. přiřazovače kolizních norem, ale umožňuje mu posoudit i „*policy arguments*“ vládních zájmů zúčastněných států.

Stejná „*forum bias*“ je však vyčítána i autorovi druhé teorie první fáze Scholastické revoluce, Albertu Ehrenzweigovi. Jeho teorie „*Lex fori*“ rozlišuje problematiku „*Conflict of Laws*“ na dva hlavní okruhy, a sice tzv. etablovaná („*settled*“) a neetablovaná („*unsettled*“) pravidla. Mezi ta první patří kolizní normy buď závazně vyhlášené, nebo, v případě Spojených států, kde je psaná normotvorba mezinárodního práva soukromého veskrze omezena na nezávazný modelový sborník *Restatement (Conflict of Laws)*, i na precedenční rozhodnutí soudů, tj. relevantní judikaturu. Ehrenzweig považuje etablovaná pravidla za závazná a jeho níže sumarizovaná teorie tak primárně ošetřuje neetablovaná pravidla.⁹⁸ Ehrenzweig tvrdí, že „*Pokud není aplikace cizího právního předpisu nařízena etablovanou normou, měl by být výběr práva založen na interpretaci de lege lata toho právního předpisu, jehož aplikaci se jedna ze stran brání. Pokud taková interpretace nevede k odmítnutí žaloby nebo k aplikaci cizího právního předpisu, je nutno použít právní předpisy fóra jakožto základní pravidlo.*“⁹⁹ Narozdíl od Currieho však Ehrenzweig nepožaduje ani detailní analýzu obsahu předmětných právních norem, ani zvážení jakéhokoli vládního zájmů či jiné „*policy*“. Podobně jako statuisté dávno před ním i Ehrenzweig vychází z prvotní formální klasifikace norem, v jeho případě na etablované a neetablované, a neanalyzuje už jejich samotný obsah. Ehrenzweigova jednostranná zaměřenost na právo fóra si zasloužila kritiku těch, jež ho nazývají alergickým na cizí

⁹⁸ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : *Conflict of Laws*, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 39.

⁹⁹ Ibid.

právo.¹⁰⁰ Podobně kriticky byla posuzována jeho snaha o změnu teorie „*forum nonconveniens*“ na pozitivní teorii „*forum conveniens*“, která byla judikaturou amerického občanského práva procesního zamítnuta.¹⁰¹

Funkční analýza, tvořící druhou fázi Scholastické revoluce, vycházela z Currieho koncepce vládního zájmu, kterou podstatně rozšířila. Arthur von Mehren a Donald Trautman svou teorii funkční analýzy postavili na základech Currieho rozdělení klasifikace konfliktů a dále rozpracovali metodiku řešení pravých konfliktů pomocí zvážení relativní síly zásad („*policy*“) zúčastněných států, což představovalo analytický stupeň daleko nad rámec původní Currieho analýzy.¹⁰² V případě rovnosti sil zásad daných států se upřednostňovaly zásady na vzestupu oproti zásadám, jejichž obecná popularita či akceptovatelnost v rozhodné době upadaly. Funkční analýza je stále se rozvíjející teorií amerického mezinárodního práva soukromého, kterou na začátku 21. století dále obohatil tzv. Weintraubův postup („*Weintraub Approach*“) předepisující soudům, aby:

- (a) Identifikovaly „*policy*“ zásady dotčených států, na kterých jsou postaveny konkrétní kolidující právní předpisy;
- (b) Determinovaly, zdali neaplikování práva konkrétního státu nezapříčiní následky, kterým právě chtějí „*policy*“ zásady daného státu předejít; a

¹⁰⁰ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 40.

¹⁰¹ Cf. Hazard, Tate, Fletcher: Practice and Proceedings, 9th Ed., Foundation Press, 2005.

¹⁰² Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 43.

- (c) Zajistit, aby aplikace právního řádu dotčeného státu byla spravedlivá a odpovídala rozsahu kontaktů stran s daným státem.¹⁰³

Kritika teorie Funkční analýzy se zaměřuje především na skutečnost, že spíše než v praxi použitelnou doktrínu připomíná akademickou etudu vytvořenou coby hypotetický model bez přímé aplikovatelnosti. Plná implementace Funkční analýzy je totiž nesmírně časově, finančně a odborně náročná, neb vyžaduje podrobné zkoumání nejen cizího práva, ale i extralegální rešerše sociologického a politologického charakteru, neb jedině tak se dají zjistit „*policy*“ zásady a zájmy daných států.¹⁰⁴ Nelze si v praktickém světě práva představit, že by nějaký soud měl prostředky efektivně se vypořádat s takovýmto postupem.

Další složku druhé fáze teorií Scholastické revoluce představují tzv. Významově orientované přístupy, které se ve svém uchopení problematiky „*Conflict of Laws*“ liší od svých předchůdců především tím, že zatímco všechny výše zmiňované teorie Scholastické revoluce se snažily dopátrat místně nejlepšího řešení („*spatially best solution*“), tak Významově orientovaný přístup preferuje materiálně nejlepší řešení („*materially best solution*“).¹⁰⁵ Namísto spokojení se s pouhým nalezením nejvhodnějšího právního řádu se tak tento princip snaží dopátrat i nejvhodnějšího výsledku, který by byl spravedlivý a správný vůči všem stranám.

¹⁰³ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : *Conflict of Laws*, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 46.

¹⁰⁴ *Ibid*, str. 47.

¹⁰⁵ *Ibid*, str. 48.

Konečně na tomto posledním principu (ale nejen na něm – viz níže faktor (4) vycházející z Currieho teorie vládního zájmu) staví i Robert Leflar se svou zásadou výběru lepšího práva („*Better Law Approach*“), která vznikla jako reakce na nepopulární první Restatement (Conflict of Laws) a jeho absenci obecných ustanovení či interpretačních pravidel. Leflar publikoval seznam obecných tezí majících zajistit flexibilní výběr rozhodného práva („*choice-influencing considerations*“), který obsahuje následujících pět faktorů:

- (1) Předvídatelnost výsledku (tj. ochrana právní jistoty);
- (2) Zachování interstátního a mezinárodního pořádku;
- (3) Zjednodušení úlohy soudů;
- (4) Upevnění vládního zájmu státu fóra; a
- (5) Aplikace doktríny výběru lepšího práva¹⁰⁶

Doktrína aplikace výběru lepšího práva, ač je pouze jedním z pěti faktorů posouzení výběru rozhodného práva, se kvůli své subjektivní arbitrárnosti a orientaci na výsledek stala nejkontroverznějším bodem výše uvedeného seznamu a Leflar se sám snažil její význam zlehčovat.¹⁰⁷ V Leflarově příkladu tak lze nalézt konečnou syntézu a sumarizaci finálního výstupu Scholastické revoluce. Sice nereflektuje (a vzhledem k případné vzájemné výlučnosti některých jednotlivých dílčích myšlenek ani nemůže reflektovat) veškeré postuláty Scholastické revoluce, ale přesto představuje definitivní odklon od kazuistického seznamu kolizních norem prvního Restatementu (Conflict of Laws) a upevnění role teleologických norem a obecných interpretačních klauzulí umožňující

¹⁰⁶ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 52.

¹⁰⁷ Ibid., str. 53.

značnou diskreci uvážení ad hoc rozhodujících soudů, na čemž pak staví níže popsany druhý Restatement (Conflict of Laws), upravující smlouvy s mezinárodněprávním prvkem, až na samotnou doktrínu výběru lepšího práva, která se pro svou kontroverznost nakonec do finální verze tohoto modelového kodexu nedostala.¹⁰⁸

VI.(2) Mezinárodní právo soukromé v amerických smluvněprávních vztazích

Druhý Restatement (Conflict of Laws) je obecně považován za značně vydařenější kodex, nežli byl jeho předchůdce¹⁰⁹, a to mimo jiné i kvůli obecným principům interpretace a výběru rozhodného práva obsaženým v § 6 druhého Restatementu (Conflict of Laws). Podobně jako tomu bylo u etablovaných a neetablovaných norem,¹¹⁰ i dle tohoto modelového kodexu má soud nejprve identifikovat závazné relevantní právní normy, kterými by se měl řídit. Pokud však takové nejsou, by měl soud přihlídnout k následujícím faktorům při výběru rozhodného práva:

- (1) Potřeby interstátních a mezinárodních systémů;
- (2) Relevantní zásady („*policy*“) státu fóra;
- (3) Relevantní zásady („*policy*“) a zájmy jiných zainteresovaných států;
- (4) Ochrana očekávání/předpokladů stran;
- (5) Obecné zásady předmětného právního odvětví;
- (6) Jistota, předvídatelnost a konzistence rozhodnutí; a

¹⁰⁸ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 59.

¹⁰⁹ Viz str. 34, 75.

¹¹⁰ Viz str. 80.

(7) Jednoduchost identifikace a aplikace vybraného práva.¹¹¹

Zatímco výše uvedený seznam představuje soubor *guidelines* pro výběr rozhodného práva, samotný cíl tohoto procesu je vyjádřen druhým zásadním ustanovením tohoto Restatementu (Conflict of Laws), a sice „doktrínou nejvýznamnějšího vztahu“ („*most significant relationship*“), která určuje výběr práva toho státu, který má v dané kauze nejvýznamnější vztah ke stranám sporu a sporu jako takovému.¹¹² Jistým logickým funkčním protějškem těchto doktrín je pak pravidlo volnosti smluvních stran („*Party Autonomy*“), které však – pro mnohé evropské pozorovatele dosti překvapivě – bylo zcela odmítnuto ve velmi rigidním první Restatementu (Conflict of Laws).¹¹³ Je tedy jasné, že tyto dvě, popř. tři teorie významně přispěly k „změkčení“ a flexibilitě druhé verze Restatementu (Conflict of Laws), která mimo jiné degraduje faktor místa škody¹¹⁴ z nejdůležitějšího determinátoru na jeden z mnoha možných rozhodných faktorů.¹¹⁵

Dále též upuštění od plošného užívání pravidla *lex loci contractus* v polovině 20. století¹¹⁶ vytvořilo prostředí pro moderní, umírněnou modelovou kodifikaci mezinárodního práva soukromého, která již nerecipovala tolik vývojových archaismů a anachronismů, jako její předchůdce.

¹¹¹ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 59.

¹¹² Ibid, str. 61.

¹¹³ Ibid, str. 62.

¹¹⁴ Viz str. 35.

¹¹⁵ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 62.

¹¹⁶ Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004, str. 74.

V tomto bodě, kdy už je objasněn nejen koncept smluv v americkém závazkovém právu z předchozí části práce, ale jsou i identifikovány klíčové rozdíly oproti smlouvám v českém právu, a kdy už byla nastíněna koncepce, struktura, historie i současnost amerického „Conflict of Laws“, je teprve možno přistoupit ke konkrétním ustanovením druhého Restatementu (Conflict of Laws) týkajícím se smluv s mezinárodněprávním prvkem. Jelikož nikde v materii amerického mezinárodního práva soukromého nepanovalo více nejistoty a zmatku než v případě smluvního práva,¹¹⁷ byly jasné „*black-letter-law*“ stipulace druhého Restatementu (Conflict of Laws) vycházející z ideí Scholastické revoluce velmi vítaným jevem na poli mezinárodního práva soukromého ve Spojených státech druhé poloviny dvacátého století.

Druhý Restatement (Conflict of Laws) uvádí v obecném ustanovení týkajícím se smluv s mezinárodněprávním prvkem v § 186, že „*Spory ze smluv mají být rozhodnuty podle práva zvoleného smluvními stranami v souladu s § 187 nebo dle ustanovení § 188.*“ Následující § 187 pak stanoví, že:

(1) Právo státu zvolené smluvními stranami jako řídicí právo jejich smluvního vztahu bude použito, pokud daný spor bude sporem, kterému smluvní strany mohly předejít příslušným explicitním smluvním ujednáním.

(2) Právo státu zvolené smluvními stranami coby řídicí právo jejich smluvního vztahu bude použito i pokud daný spor je sporem, kterému smluvní strany nemohly předejít příslušným explicitním smluvním ujednáním, s výjimkou případů, kdy

¹¹⁷ Leflar, R.A.: American Conflicts Law, 3rd Edition, The Bobbs-Merrill Company, Inc., 1977, str. 295 an.

(a) stranami zvolený stát nemá významný vztah¹¹⁸ k smluvním stranám nebo k předmětné transakci a není jiného rozumného důvodu pro provedenou volbu smluvních stran; anebo

(b) aplikace práva zvoleného státu by byla v rozporu s podstatným zájmem/zásadou („fundamental policy“) jiného státu, který má materiálně významnější zájem na rozhodnutí daného sporu nežli vybraný stát, a který, v souladu s § 188, by byl státem, jehož právo by bylo rozhodným právem při absenci vůle stran zvolit si rozhodné právo.

Již zmiňovaný § 188 pak přímo odkazuje na obecná pravidla § 6 a stanoví, že:

(1) Práva a povinnosti smluvních stran ve vztahu k smluvnímu sporu se posuzují podle práva státu, který má vzhledem k předmětnému sporu nejvýznamnější vztah k dané transakci a smluvním stranám v souladu s obecnými principy § 6.

(2) Při absenci vůle stran zvolit si rozhodné právo bude toto právo určeno posouzením mimo jiné následujících skutečností (kontaktů) v souladu s § 6:

(a) místo uzavření smlouvy;

(b) místo vyjednávání smlouvy;

(c) místo smluvního plnění;

(d) místo, na kterém se nachází obsah smluvního plnění; a

(e) domicil, bydliště, národnost, sídlo a místo obvyklého podnikání smluvních stran.

Tyto skutečnosti (kontakty) musí být hodnoceny v závislosti na jejich relativním významu ve vztahu k předmětnému sporu. Následující ustanovení (§ 189 an.) jsou pak ustanoveními zvláštní části, resp. určují způsob stanovení rozhodného práva pro

¹¹⁸ Viz str. 85.

jednotlivé smluvní typy. Jedná se tedy o období § 10 zák. č. 97/1963 Sb., zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním. Např. u smlouvy o prodeji zboží je při absenci ujednání smluvních stran rozhodným právem právo místa doručení (druhý Restatement (Conflict of Laws) § 191), zatímco u smlouvy o převodu nemovitosti¹¹⁹ je při absenci odlišného ujednání smluvních stran rozhodným právem právo místa, na kterém se nemovitost nachází (§ 189).

Tato kapitola (společně s kapitolou III) nastínila, jak se mezinárodní právo soukromé ve Spojených státech vyvíjelo z pro evropské právo dosti cizí a exotické materie založené na „comity“ a statuistických teoriích, až do současného racionálnějšího stavu druhého Restatementu (Conflict of Laws). V rámci shrnutí lze nalézt čtyři hlavní vývojové etapy, které jsou níže rekapitulovány:

(a) Etapa „Comity“, tedy čehosi mezi ohleduplností („courtesy“) a právní povinností („legal duty“), neboli dle Josepha Storyho skutečný základ mezinárodního práva tvořeného závaznými pravidly vycházejícími ze vzájemných zájmů a užiteků, s přihlédnutím k překážkám vzniklým z důvodu jiného postupu a z morálního popudu konat spravedlnost, jíž se lze recipročně dovolat. Jedná se tedy o vágní a spíše intuitivně chápanou právní filozofii inherentní spravedlnosti a mezistátní spolupráce.

(b) Etapa prvního Restatementu (Conflict of Laws), neboli seznamu konkrétních kolizních norem sloužícího jako domněle taxativní výčet jednotlivých právních

¹¹⁹ Cf. § 10(2)(b) zák. č. 97/1963 Sb.

problematik s přiřazenými kolizními normami bez obecných klauzulí, teleologických norem a interpretačních pravidel, s kterou je též spjata Bealova teorie nabytých práv stipulující, že každé právo, které je platně nabyto v souladu s právem civilizované země, je obecně uznávané a vymahatelné. Jedná se tedy o etapu charakterizovanou absolutismy a konkrétními ustanoveními snažící se definitivně kodifikovat stále se měnící a fluidní materii amerického mezinárodního práva soukromého.

(c) Etapa Scholastické revoluce, a zejména jejích teorií Analýzy vládního zájmu Brainerda Currieho, teorie Lex-fori Alberta Ehrenzweiga, teorie Funkční analýza Donalda Trautmana a Arthura von Mehrena, teorie tzv. Významově orientovaných přístupů a Leflarův přístup lepšího práva. Tato etapa obohatila myšlenky „Conflict of Laws“ o významná interpretační a kolizní pravidla přesahující oblast práva a komplexně hodnotící sociologické, politologické a jiné zájmy. Čistě kodexová podoba je tak doplněna o teleologické a de lege ferenda aspekty.

(d) Etapa druhého Restatementu (Conflict of Laws) moderující taxativní pravidla svého předchůdce a interpretující výstupy Scholastické revoluce. Tato etapa víceméně odpovídá soudobé situaci a interpretaci „Conflict of Laws“ ve Spojených státech.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že pomyslné kyvadlo teorie amerického mezinárodního práva soukromého nejprve oscilovalo v krajních polohách, a to v „měkké“ poloze Storyho comity a neurčitých postulátů z ní vycházejících, nebo později naopak v „tvrdé“ pozici prvního Restatementu (Conflict of Laws) a jeho seznamu kolizních norem bez

širšího kontextu interpretačních pravidel. Oscilace kyvadla se s postupující dobou zmenšila a dílčí teorie v rámci Scholastické revoluce vcelku úspěšně moderovaly dřívější „*hard-line*“ pravidla. Konečně výše popsaný druhý Restatement (Conflict of Laws) představuje „to nejlepší z obou světů“, tj. seznam kolizních norem nejprve uvedený a ohraničený interpretačními pravidly a teleologickými normami (§ 6 druhý Restatement (Conflict of Laws)) , které vycházejí z postulátů Scholastické revoluce, ale v nichž můžeme zároveň najít ozvěny doktríny comity a možná i teorie nabytých práv.

Kyvadlo amerického mezinárodního práva soukromého, ač v současnosti relativně vycentrované a s kratší dráhou, se však rozhodně nezastavilo. Tvorba nových tezí „Conflict of Laws“ nadále pokračuje, byť nikoli formou alespoň opticky sjednocené fronty „revoluce“, ale diseminovaným dílčím snažením autorů píšících do právních žurnálů po celých Spojených státech, a pochopitelně též na úrovni American Law Institute, ačkoli na další, již třetí Restatement (Conflict of Laws), si ještě počkáme.

VII. Vzájemný vliv smluvněprávních odvětví České republiky a USA

V předcházejících částech této práce bylo americké smluvní právo uchopeno mikrokomparační metodou, kdy byly jeho jednotlivé instituty porovnávány s českými protějšky, případně byly představeny ty instituty, které jsou českému právu cizí. Tento poslední tématický celek však využívá techniku makrokomparační¹²⁰ a zabývá se

¹²⁰ Knapp, V.: Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy), 1. vydání, C.H.Beck, Praha 1996, str. 24.

možnými vzájemnými historickými vlivy na úrovni právních odvětví českého a amerického závazkového smluvního práva jako celku. Jako kritérium klasifikace vlivu¹²¹ právní úpravy jedné země na právo země druhé bylo zvoleno rozdělení na vliv přímý, neboli jasně dohledatelnou přímou inspiraci konkrétního souboru pravidel normotvorbou či právem druhé země, a vliv nepřímý, kdy daná právní úprava byla ovlivněna zprostředkovaně, např. prostřednictvím norem mezinárodního práva soukromého.

VII. (1) Přímé ovlivňování amerického a českého smluvního práva

Dokázat přímý vliv jednoho právního odvětví na druhé je v případě americké a české právní úpravy nelehký úkol. Jedním z možných způsobů, jak odhalit inspiraci napříč právními odvětvími, by zajisté byl návrat zpět k mikrokomparační technice, tj. porovnání jednotlivých ustanovení vybraných zákonů či jiných právních norem. Pouhá podobnost bez dalšího by však nestačila, neboť jakýkoli výsledek by byl spekulativní povahy, tudíž srovnání jednotlivých ustanovení je vhodné pouze pro následnou kontrolu existence vlivu, nikoli jako primární důkaz.

Je tudíž nutno pátrat po mnohdy historických informacích osvětlujících dávné draftovací procesy. Po extenzivní rešerši se podařilo odhalit jen jedinou přímou zmínku dokazující, že konkrétní americká smluvněprávní norma byla použita jako podklad pro normotvornou činnost v České republice. Jedná se o důkaz vztahu UCC a českého zákoníku mezinárodního obchodu vydaného v roce 1963. Překlad (česká verze

¹²¹ Tato práce záměrně používá obecného slova „vlivu“ a zbytečně nezatěžuje výklad dílčí klasifikací ovlivňování na ingerenci, interferenci apod.

komentáře od stejného autora z roku 1984 níže uvedenou informaci neuvádí) tohoto jedinečného kodexu do anglického jazyka obsahuje předmluvu informující, že moderní zahraniční právní normy byly brány v potaz při jeho vzniku¹²². Mezi pět explicitně jmenovaných konzultativních pramenů, kterými byly jistě i z tehdejších politických důvodů vybrané zákoníky z Ghany, SSSR, Egypta a Etiopie, se dostal i UCC, a to konkrétně v podobě, v které byl implementován zákonodárným sborem státu Pennsylvanie v roce 1953¹²³.

Citovaný text podotýká, že vzhledem k potřebám připravovaného zákoníku mezinárodního obchodu se nejednalo o mechanickou recepci pravidel obsažených ve výše zmíněných zahraničních právních normách, ale o jejich kritické zhodnocení a využití coby pramenů tak, aby výsledná kodifikace tvořila široce akceptovatelný organický systém.¹²⁴ Při následné mikrokomparaci jsou patrné podobnosti zejména mezi koncepcí a strukturou UCC § 2 Part III a zákoníkem mezinárodního obchodu (konkrétně hlava IV, díl II). Lze tedy nalézt jasný přímý vliv UCC na zákoník mezinárodního obchodu, potvrzený nejen explicitní konfirmací vyjádřenou v komentáři k jeho anglickému překladu, ale i následnou srovnávací četbou.

Vyjímečnost zákoníku mezinárodního obchodu je vyjádřena v článku prof. Kandy, jenž píše, že *„Tato naše bývalá zvláštní úprava... měla své nesporné přednosti a možno říci, že čs. zákoník mezinárodního obchodu od svého vydání soustřeďoval na sebe neustále*

¹²² Kopáč, L.; Československá obchodní komora: International Trade Code, Rapid, Praha, 1967, str. 6.

¹²³ Ibid, str. 7.

¹²⁴ Ibid.

pozornost právní veřejnosti, a to nejen československé, ale i mezinárodní. Bylo tomu tak zejména v souvislosti s pracemi na unifikaci práva mezinárodní kupní smlouvy, které probíhaly v komisi OSN pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)... např. ve zprávě sekretariátu Ústavu pro sjednocení soukromého práva v Římě (UNIDROIT) vypracované právě z podnětu UNCITRALu byl čs. zákoník mezinárodního obchodu dávan jako vzor pro schéma ideálního zákoníku mezinárodního obchodu.“¹²⁵

VII. (2) Nepřímé ovlivňování amerického a českého smluvního práva

Zatímco v případě přímého vlivu lze s jistotou určit pouze jednostranný vztah, a to v podobě prvotní inspirace UCC při tvorbě zákoníku mezinárodního obchodu, u nepřímého ovlivnění, kdy je zdrojem inspirace již alespoň jednou implementovaná či jinak zpracovaná právní úprava druhého státu, lze rozpoznat vztah dvoustranný, tj. jak vliv americké právní úpravy na právní řád České republiky, tak vliv českého práva na americký právní pořádek.

V případě nepřímého vlivu amerického smluvního práva na českou právní úpravu se musíme vrátit k již zmíněnému úsilí v rámci UNCITRAL vypracovat návrhy unifikačních úprav (systémem nikoli nepodobným pracím na Restatementu), mimo jiné i Úmluvu OSN o mezinárodní koupi zboží přijatou ve Vídni roku 1980 („Vídeňská úmluva“)¹²⁶. Komentář k obchodnímu zákoníku potvrzuje, že zákoník mezinárodního obchodu se stal

¹²⁵ Kanda, A. : Vídeňská úmluva o mezinárodní koupi zboží – Úprava kupní smlouvy s mezinárodním prvkem v českém právním řádu, in: Právník, 1/1997, str. 14, zpřístupněno elektronicky na systému ASPI (ASPI ID: LIT7764CZ).

¹²⁶ Kučera, Z. : Mezinárodní právo soukromé, Panorama, Praha, 1980, str. 8.

„spolu s *Uniform Commercial Code* (obchodní zákoník USA, původně obchodní zákoník státu New York) zpočátku právním základem pro unifikaci práva mezinárodního obchodu na půdě *UNCITRALu*.“¹²⁷ Jak je již patrné z výkladu v kapitole II (2), označení UCC jakožto „původně obchodního zákoníku státu New York“ je značně nepřesné. UCC byl původně privátní kodifikací po vzoru *Restatementu*, jež byla postupně implementována různými státními zákonodárnými sbory. V New Yorku byl UCC definitivně přijat až v roce 1962,¹²⁸ zatímco např. Pennsylvanie jej přijala již roku 1953.¹²⁹

Americký UCC byl nicméně jednou z hlavních inspirací Vídeňské úmluvy, což mělo za následek hlavně značnou podobnost jeho článku 2 s výsledným návrhem Vídeňské úmluvy, který nakonec zástupci 62 zemí přijali coby konečný text úmluvy.¹³⁰ Vídeňská úmluva byla v našem právním řádu vyhlášena¹³¹ ve Sbírce zákonů pod č. 160/1991 Sb. a stala se jedním z hlavních ideových východisek pro v tu dobu právě tvořený nový český (resp. československý) obchodní zákoník¹³², jenž zrušil zákoník mezinárodního obchodu coby „jeden z pilířů soukromoprávní legislativy z šedesátých let“¹³³, byť mnohé jeho normy (zejména, avšak nikoli výlučně, část III, hlava III) zůstaly fundamentálně zachovány. Vzhledem k nespornému vlivu UCC na Vídeňskou úmluvu jakožto zdroj inspirace, potvrzený navíc dříve vylíčenými objektivně rozpoznatelnými podobnostmi, a

¹²⁷ Štenglová, I.; Plíva, S.; Tomsa, M. a kol. : *Obchodní zákoník. Komentář*, 10. vydání, C.H. Beck, Praha, 2005, str. 1401.

¹²⁸ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : *Contract Law, Selected Source Materials*, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. VI.

¹²⁹ Viz str. 92.

¹³⁰ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : *Contract Law, Selected Source Materials*, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. VIII.

¹³¹ Pavlová, B. : *Stručně o Úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží*, in : *Právní fórum*, 6/2007, str. 206, zpřístupněno elektronicky na systému ASPI (ASPI ID: LIT28727CZ).

¹³² Pelikánová, I. a kol. : *Obchodní právo I*, 2. vydání, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2003, str. 17.

¹³³ Kanda, A. : *Vídeňská úmluva o mezinárodní koupi zboží – Úprava kupní smlouvy s mezinárodním prvem v českém právním řádu*, in: *Právník*, 1/1997, str. 14, zpřístupněno elektronicky na systému ASPI (ASPI ID: LIT7764CZ).

vzhledem k tomu, že Vídeňská úmluva tvoří coby řádně ratifikovaná mezinárodní smlouva nedílnou součást českého právního řádu (dle sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí ČSFR byla ratifikační listina uložena u generálního tajemníka OSN, deponitáře Vídeňské úmluvy, dne 5. března 1990), lze bezpochyby tento případ označit za nepřímé ovlivnění českého právního řádu americkým UCC, a to proximálně prostřednictvím Vídeňské úmluvy.

Nicméně výše popsaný případ nepřímého působení amerického práva na právo české funguje i zrcadlově, tj. česká právní úprava může být proximálním zdrojem pro normy amerického smluvního práva. Jak již bylo výše řečeno, (tehdy) československý zákoník mezinárodního obchodu se stal spolu s UCC právním základem pro unifikaci mezinárodního obchodu při zasedání UNCITRAL¹³⁴, které mělo za výsledek tvorbu textu Vídeňské úmluvy. Je jisté, že ani zákoník mezinárodního obchodu, ani UCC nebyly exklusivním zdrojem inspirace Vídeňské úmluvy. Stejně tak ale není úplně relevantní analyzovat konkrétní míru recepce u každého daného posuzovaného zdroje, neb tato práce zkoumá vlivy a inspirace jako takové, a ačkoli v rámci kontrolního mechanismu prochází a srovnává i výstupy příslušných procesů oproti autorským, nebo doktrinárním výkladem označeným ideovým zdrojům, tak konkrétní míru stejnosti nekvantifikuje. Nicméně při aplikaci stejných kritérií jako v případě vlivu UCC na Vídeňskou úmluvu lze konstatovat, že zákoník mezinárodního obchodu rovněž představoval zdroj inspirace pro Vídeňskou úmluvu.

¹³⁴ Štenglová, I.; Plíva, S.; Tomsa, M. a kol. : Obchodní zákoník. Komentář, 10. vydání, C.H. Beck, Praha, 2005, str. 1401.

Vídeňská úmluva, reprezentující specifickou symbiózu právních norem Common Law a kontinentálního práva, byla roku 1986 ratifikována Senátem Spojených států a na základě článku 6 odst. 2 americké ústavy (ekvivalentního článku 10 Ústavy České republiky – pozn. autora) se stala právně závaznou na federální úrovni, ex lege rušící jakékoli předpisy nižší právní síly, které by s ní byly v rozporu¹³⁵. Paradoxně takovým předpisem bylo i UCC, lišící se např. v ustanoveních týkajících se účinnosti akceptace oferty již okamžikem odeslání recipročního projevu vůle být vázan (již zmíněné „Mailbox Rule“), oproti ve Vídeňské úmluvě obsaženým pravidlům podobným české právní úpravě a stanovujícím okamžikem účinnosti akceptace její doručení navrhovateli.

V případě nepřímého vlivu obou smluvněprávních systémů tedy platí dvoustranný vztah v tom smyslu, že UCC i zákoník mezinárodního obchodu byly společně ideovými základy a zdroji inspirace pro Vídeňskou úmluvu, která byla posléze ratifikována jak Spojenými státy, tak Českou republikou (resp. ČSFR), a stala se tedy součástí právního řádu obou zemí. Zákoník mezinárodního obchodu i UCC se tak proximálně staly zdrojem inspirace pro úpravu smluvního práva druhé země. U zákoníku mezinárodního obchodu je navíc historickou ironií, že byl sám původně inspirován normou amerického smluvního práva, a to konkrétně UCC. Lze tedy s mírnou nadsázkou tvrdit, že některé teze a postuláty původně obsažené v UCC se v průběhu půlstoletí vrátily dlouhou oklikou přes adaptaci zákoníkem mezinárodního obchodu, jehož části inspirovaly Vídeňskou úmluvu (která byla následně ve Spojených státech ratifikována s daleko vyšší právní silou, než kdy měl UCC), zpět do své domoviny.

¹³⁵ Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : Contract Law, Selected Source Materials, Thomson West, St. Paul, MN, 2007, str. IX.

VIII. Závěr

Tato práce si v úvodu kladla za cíl odpovědět na následující otázky : Co je to kontrakt v americkém právu? Čím jsou smluvní závazkové vztahy v americkém právu, jak se jejich koncept a koncepce liší od smluvních závazkových vztahů v České republice a co naopak oba instituty pojí a spojuje napříč dvěma odlišnými právními kulturami? Jak jsou upraveny smlouvy s mezinárodněprávním prvkem v právu Spojených států a jak vůbec právní úprava amerického mezinárodního práva soukromého vypadá – jak a v čem se liší od svého českého protějšku ?

Ve snaze nalézt odpovědi na tyto otázky využila práce jednak metodu výkladovou v podobě historického exkurzu do vývoje Common Law, amerického smluvního práva, při které byly představeny tolik potřebné pojmy jako „*Equity*“, „*ratio decidendi*“ nebo „*obiter dictum*“, a mezinárodního právo soukromého, a samozřejmě především metodu srovnávací, kdy byly mikrokomparace jednotlivých ekvivalentních právních institutů amerického a českého smluvního práva doplněny o analýzy interpretačních metod v smluvním právu a rozborů těch pojmů amerického smluvního práva, které neměly přímý protějšek v právu českém. Zkoumané prvky amerického smluvního práva byly záměrně vybrány s cílem umožnit vytvoření jasné představy o základních rozdílech smluvního práva ve Spojených státech oproti české právní úpravě.

Tabulka uvedená v kapitole V. obsahující přehledný souhrn nejdůležitějších informací a rozdílů týkajících se smluv v americkém právu představuje sumarizaci mikrokomparchního úsilí této práce na poli závazkového smluvního práva Spojených států.

V okamžiku, kdy je tedy koncept smlouvy v americkém závazkovém právu alespoň rámcově vymezen jak prezentací specifických institutů vlastních pouze americkému smluvnímu právu, tak charakterizací *a contrario* k jeho českým ekvivalentům, je možno dále pracovat s pojmem americké smluvní právo, a to analýzou jeho vlivu na českou úpravu smluvního práva a *vice versa*. Co se makrokomparchního pohledu na vzájemné ovlivňování smluvního práva obou zemí týče, práce etablovala dva různé způsoby vlivu, a sice přímý a nepřímý.

Jako případ konkrétního přímého ovlivnění českého (resp. československého) smluvního práva smluvním právem americkým, tj. bezprostředního užití americké právní normy jako zdroje a podkladu pro českou normotvorbu, bylo uvedeno použití norem amerického UCC, konkrétně v podobě implementované pennsylvánskými zákonodárci, coby podnětu pro tvorbu československého zákoníku mezinárodního obchodu. Opačný příklad přímého vlivu českého práva na smluvní právo Spojených států nebyl přes veškerou snahu autora prokázán.

Pokud jde o případy nepřímého, tj. proximálního vzájemného vlivu obou smluvněprávních systémů, byl nalezen dvoustranný vztah prostřednictvím normy

mezinárodního práva soukromého, a to konkrétně Vídeňské úmluvy. Zákoník mezinárodního obchodu i UCC byly společnými ideovými základy a podněty pro Vídeňskou úmluvu, jež byla posléze ratifikována jak Spojenými státy, tak Českou republikou (resp. ČSFR), a stala se tedy součástí právního řádu obou zemí. Zákoník mezinárodního obchodu i UCC se tak proximálně staly zdrojem inspirace pro úpravu smluvního práva té druhé země. Z historického hlediska je zajímavé podotknout, že základy této vzájemné inspirace byly položeny před téměř půlstoletím i navzdory železné oponě, tj. dávno před spíše recentními trendy konvergence právních norem u demokratických států.

Pro účely popisu úpravy smluv s mezinárodněprávním prvkem v právu Spojených států amerických bylo nejprve zapotřebí určit základní podobu právního odvětví „Conflict of Laws“ ve spojených státech amerických. Základní tři rozdíly oproti evropskému mezinárodnímu právu soukromému způsobí zapříčinit tuzemskému právníkovi potíže by se daly shrnout jako:

- (a) Americké mezinárodní právo soukromé je oproti svému evropskému protějšku právem veskrze vnitrostátním. Vzhledem k federálnímu uspořádání Spojených států a objemu mezistátního obchodu (tj. obchodu mezi jednotlivými státy USA) má tak americké „Conflict of Laws“ paradoxně charakter práva vnitrostátního.
- (b) Americké mezinárodní právo soukromé je vzhledem k výše zmíněnému vnitrostátnímu charakteru „Conflict of Laws“ logicky velmi úzce spjata s americkým občanským právem procesním.

(c) Obecně lze materii amerického mezinárodního práva soukromého rozdělit na tři oblasti a sice (i) *Jurisdiction* (určení příslušnosti), (ii) *Choice of Law* (samotný výběr práva na základě např. kolizních norem Restatementu (Conflict of Laws) apod.) a (iii) *Recognition and Enforcment* (uznání a vymahatelnost). Z důvodu výše uvedené provázanosti „Conflict of Laws“ s americkým občanským právem procesním lze tedy tvrdit, že samostatné mezinárodní právo procesní jako takové není americkým právníkům známé.

Historická exkurze vývoje oboru „Conflict of Laws“ pak nastínila následující hlavní kapitoly chronologického vývoje:

a) 19. století - Etapa „comity“, tedy právní filozofie inherentní spravedlnosti a mezistátní spolupráce.

(b) První polovina 20. století - Etapa prvního Restatementu (Conflict of Laws) a Bealovy teorie nabytých práv, charakterizovaná absolutismy a konkrétními ustanoveními snažícími se o kodifikaci jinak flexibilní materie amerického mezinárodního práva soukromého.

(c) Polovina 20. století - Etapa Scholastické revoluce zdůrazňující význam výkladových pravidel přesahujících oblast práva a komplexně hodnotící sociologické, politologické a jiné zájmy.

(d) Sedmdesátá léta dvacátého století - Etapa druhého Restatementu (Conflict of Laws) moderující taxativní pravidla svého předchůdce a interpretující výstupy Scholastické revoluce.

Konečně, na základě těchto poznatků byla představena konkrétní ustanovení druhého Restatementu (Conflict of Laws) upravující smluvní vztahy s mezinárodněprávním prvkem (§§ 186-191 druhého Restatementu (Conflict of Laws)) a dokazující jistou podobnost jak hmotněprávní, tak strukturální s českým zákonem o mezinárodním právu soukromém a procesním, který byl ostatně vyhlášen pouhých osm let před publikací druhého Restatementu (Conflict of Laws).

Úvodní citace této práce deklarovala, že „smlouva je smlouva“. Na předchozích stránkách ale bylo představeno mnoho dílčích i významných rozdílů konceptu smlouvy v americkém a českém závazkovém právu dokazujících, že smlouva není jen smlouvou, ale i výstupem a výsledkem dlouhodobých společenských procesů, které koncepci smlouvy formují legislativní činností, precedenčními soudními rozhodnutími, soukromou kodifikací i vzájemným inspirováním se zahraniční právní úpravou. Ve světle stále se zvyšující frekvence právních styků s cizinou a postupné konvergence soukromoprávních norem nemůže být pochyb, že definice smlouvy není rigidní a bude se i nadále měnit a vyvíjet, a to přesto, že historie prokázala dlouhověkost dějinami zkoušeného axiomu ze staroanglického Equity, a sice že smlouva je závazným až posvátným paktem. Že smlouva je zkrátka smlouvou.

Zatímco tedy smlouva zůstává smlouvou (byť toto tvrzení je nutno brát spíše jako bonmot na závěr, neboť předchozí kapitoly této práce identifikovaly mnohé rozdíly mezi smlouvou dle českého a amerického smluvního práva), tak ani největší stoupenec

panlegalismu by si netroufl tvrdit, že mezinárodní právo soukromé je „Conflict of Laws“.

I když smluvní právo v obou zemích přece jen alespoň čerpá z obdobné logiky a funkční koncepce, tak americké „Conflict of Laws“ je primárně vnitrostátním právem, mnohdy nerozlišitelným od materie amerického občanského práva procesního a nepředstavuje ani přímý ekvivalent k mezinárodnímu právu procesnímu v evropském slova smyslu.

V minulosti prošlo „Conflict of Laws“ prudkým vývojem, ba dokonce i revolucí, aby se dostalo do současné, evropskému oku přece jen uchopitelnější, podoby. Nicméně fiktivní český právník ztracený v labyrintu právní knihovny ve Spojených státech by se už nemusel obávat amerického smluvního práva s mezinárodněprávním prvkem, neb už by měl mít nejen představu o nástrahách amerického kontraktu, ale i pochopení pro onu zvláštní právní disciplínu „Conflict of Laws“ – a pokud ve své knihovně nalezne položky z následujícího seznamu bibliografie, tak zjistí, že s jejich pomocí zažehná mnohý konflikt mezi odvětvími závazkových smluvněprávních vztahů obou zemí.

Bibliografie – seznam použité literatury

/řazeno dle země původu, dále dle abecedního pořadí autora/

• **Spojené státy americké**

- Beale, J.H. Selections from Beale's Treatises on the Conflict of Laws, Baker, Voorhis and Co., New York, 1935
- Burton, S.J.; Eisenberg; M.A. : Contract Law, Selected Source Materials, Thomson West, St. Paul, MN, 2007
- Cramton, R.C., Currie, D.P., Kay, H.H. „Conflict of Laws“ 4th edition West, 1987
- Currie, B. Selected Essays on Conflict of Laws, Duke University Press, 1963
- Hall, K.L. : The Oxford Companion to American Law, Oxford University Press, New York, NY, 2002
- Hazard, Tate, Fletcher: Practice and Proceedings, 9th Ed., Foundation Press, 2005
- Gifis, S.H. : Dictionary of Legal Terms, Third Edition, Barron's Educational Series, Hauppauge, NY, 1998
- Leflar, R.A.: American Conflicts Law, 3rd Edition, The Bobbs-Merrill Company, Inc. 1977
- Murphy, E.J.; Speidel, R.E.; Ayres, I. : Studies in Contract Law, Sixth Edition, Foundation Press, New York, NY, 2003
- Rohwer, C.D.; Skrocki, A.M. : Contracts Nutshell, Thomson West, St. Paul, MN, 2006
- Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 3rd Edition, Thomson West 2000
- Scoles, E.F.; Hay, P.; Borchers, P.J., Symeonides, S.C. : Conflict of Laws, 4th Edition, Thomson West 2004

• **Česká republika**

- Boguszak, J.; Čapek, J.; Gerloch, A. : Teorie práva, Eurolex Bohemia, Praha, 2001
- Jehlička, O.; Švestka J.; Škárová M. a kol. : Občanský zákoník. Komentář. 6. vydání. C.H. Beck, Praha, 2001
- Kanda, A. : Vídeňská úmluva o mezinárodní koupi zboží – Úprava kupní smlouvy s mezinárodním prvkem v českém právním řádu, in: Právník, 1/1997, str. 14, zpřístupněno elektronicky na systému ASPI (ASPI ID: LIT7764CZ)
- Knapp, V.: Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy), 1. vydání, C.H.Beck, Praha 1996
- Knappová, M.; Švestka, J. a kol. : Občanské právo hmotné, Svazek I, Svazek II., ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002
- Kopáč, L.; Československá obchodní komora : International Trade Code, Rapid, Praha, 1967
- Kopáč, L. : Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu, Panorama, Praha, 1984

- Kučera, Z. : Mezinárodní právo soukromé, Panorama, Praha, 1980; et: šesté vydání, Doplněk, Brno, 2004
- Kučera, Z.; Pauknerová, M.; Růžička, K; Zunt, V.: Úvod do práva mezinárodního obchodu, Aleš Čeněk, Pelhřimov, 2003
- Pavlová, B. : Stručně o Úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, in : Právní fórum, 6/2007, str. 206, zpřístupněno elektronicky na systému ASPI (ASPI ID: LIT28727CZ)
- Pelikánová, I. a kol. : Obchodní právo I, 2. vydání, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2003
- Štenglová, I.; Plíva, S.; Tomsa, M. a kol. : Obchodní zákoník. Komentář, 10. vydání, C.H. Beck, Praha, 2005

- **Právní předpisy** : The Restatement (Second) of Contracts, The Restatement (Second) of Conflict of Laws (zdroj: www.kentlaw.edu), The Uniform Commercial Code, zák. č. 101/1963 Sb. (včetně anglického překladu komentáře), zák. č. 97/1963 Sb., zák. č. 40/1964 Sb., zák. č. 513/1991 Sb., zák. č. 160/1991 Sb.,
- **Judikáty** : Lucy v. Zehmer, 196 Va. 493, 84 S.E.2d 516 (1954); Leonard v. Pepsico, 88 F. Supp. 2d 116, aff'd, 210 F.3d 88 (2d Cir.2000); Lefkowitz v. Great Minneapolis Surplus Store, 251 Minn. 188, 86 N.W.2d 689 (1957); Webb v. McGowin, 27 Ala.App. 82, 168 So. 196 (1935).

The Law of Contracts in the United States of America
(The Approach to Conflict of Laws in American Contracts)

Summary:

This thesis aims to compare the fundamental principles and basic ideas behind the law of contracts in the Czech Republic and the United States, hoping to introduce the reader not only to the pivotal maxims inherent to each of these two widely differing legal systems, but also to their respective idiosyncracies and mutual inconsistencies. It further wishes to explain the rather unique position of Conflict of Laws in the United States – its history, origin and some of its major differences when compared to International Private Law as it is known in Europe.

The first part of the thesis offers a quick refresher course on selected legal concepts of Czech contract law handpicked with the express intent of comparing them to their American counterparts. A discussion of the history, sources and types of contracts in the United States then follows. A general analysis of Conflict of Laws in the United States and its history is also included.

The second part of the thesis contains the contractual comparison itself, analyzing the sometimes subtle, sometimes far-reaching impact of discovered discrepancies in various stages of contractual offers and acceptances on the understanding of American contract

law from a European perspective. Concepts completely unknown to Czech law, such as consideration and promissory estoppel, as well as theories regarding the Material Benefit rule, Implied-in-Law contracts, Option contracts etc. are also presented.

Finally, after establishing the primary differences between Czech and American contract law and thus gaining much needed insight on what the definition of an American contract should be, the thesis introduces some of the more contemporary theories in American Conflict of Laws and proceeds to explain the provisions governing contracts in Conflict of Laws scenarios. The focus finally shifts from a microcomparative perspective to a macrocomparative one, looking at the interaction and possible mutual influences of both legal systems on each other with regard to international private law.

The conclusion answers the question of what to keep in mind when analyzing American contracts and American Conflict of Laws provisions relating to contracts from a Czech perspective.

Key Words: contract, conflict of laws, comparison

Klíčová slova: smlouva, mezinárodní právo soukromé, srovnání